



**ARMOEDEMONITOR  
GEMEENTE RIDDERKERK 2017**

# Armoedemonitor gemeente Ridderkerk 2017

Een onderzoek naar de grootte en samenstelling van de minimapopulatie in de gemeente Ridderkerk.

## Colofon

### Opdrachtgever

Gemeente Ridderkerk

### Datum

Mei 2018

### Auteurs

Tessa Schoot Uiterkamp  
Michelle Ellens

### Databewerking

Wim Zijlema

### Geografische kaarten

Pieter Jan Karsijns

### KWIZ

Stavangerweg 23 - 5  
9723 JC Groningen  
050 - 5252473  
contact@kwiz.nl

### Uitgave

Deze publicatie is een uitgave van KWIZ. Het overnemen van cijfers en/ of teksten is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld. Niets uit deze publicatie mag worden veeelvoudigd en/ of openbaar gemaakt worden in welke vorm dan ook zonder voorafgaande toestemming van KWIZ.

## Inhoudsopgave

Inleiding .....	2
Samenvatting.....	3
Minimaregelingen.....	4
1. Minima in beeld.....	6
1.1. Kenmerken minimahuishoudens .....	6
1.2. Langdurige minima .....	9
2. Kinderen in armoede .....	12
2.1. Kinderen in minimahuishoudens.....	12
2.2. Jeugdhulp .....	14
3. Instroom en uitstroom minimapopulatie .....	18
3.1. Dynamiek in de minimapopulatie.....	18
3.2. Kenmerken instromers.....	18
3.3. Kenmerken uitstromers.....	19
4. Minimaregelingen .....	21
4.1. Regelingen voor het minimabeleid .....	21
4.2. Kwijtschelding .....	21
4.3. Bijzondere bijstand .....	22
4.4. Individuele inkomenstoelag.....	22
4.5. Collectieve zorgverzekering.....	23
4.6. Meedoen volwassenen .....	23
4.7. Meedoen kindpakket.....	24
4.8. Meedoen schoolkostenregeling .....	25
4.9. Regeling huishoudelijke ondersteuning .....	25
4.10. Gratis openbaar vervoer AOW-gerechtigde minima .....	25
4.11. Cumulatief gebruik inkomensregelingen .....	26
5. Minima met Wmo en schulddienstverlening.....	28
5.1. Wmo.....	28
5.2. Schulddienstverlening.....	29
6. Het armoedebeleid in perspectief .....	31
6.1. Doelgroep minimabeleid .....	31
6.2. Minimaregelingen .....	32
6.3. Conclusies .....	34
Bijlage 1. Verantwoording .....	35
Bijlage 2. Bevolkingskarakteristieken .....	37
Bijlage 3. Kenmerken kinderen .....	39
Bijlage 4. Kenmerken tot 100 procent Wsm .....	40
Bijlage 5. Kerncijfers woonwijken .....	42
Bijlage 6. Afkortingen .....	43

## Inleiding

De gemeente Ridderkerk voert een actief minimabeleid gericht op de preventie en bestrijding van armoede. De gemeente gebruikt de Armoedemonitor om de doelgroep (omvang en kenmerken) te monitoren. De huidige armoedemonitor beschrijft stand van zaken in 2017. De resultaten worden vergeleken met die van de vorige Armoedemonitor (minimapopulatie van 2016 en 2015).

### Onderzoeksopzet

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van registratiegegevens van de verschillende lokale en landelijke regelingen die de gemeente uitvoert. Daarbij gaat het om de volgende voorzieningen: de Participatiewet, minimaregelingen, collectieve zorgverzekering, Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), jeugdhulp, schulddienstverlening en wettelijke schuldsanering (Wsnj). Met behulp van de Basisregistratie Personen (BRP) zijn de gebruikersgegevens op huishoudniveau gegroepeerd. Op deze manier ontstaat een samenhangend beeld op de omvang en samenstelling van de minimapopulatie, de mate van gebruik van regelingen en de overlap in het gebruik van voorzieningen op andere beleidsterreinen. Door de bestanden van 2017 te koppelen aan die van 2015 en 2016 kunnen we daarnaast meer zeggen over instroom en uitstroom.

### Leeswijzer

Na de samenvatting wordt in het eerste hoofdstuk de doelgroep voor het minimabeleid beschreven aan de hand van een aantal kenmerken. In hoofdstuk twee gaan we in op kinderen die opgroeien in een minimahuishouden en geven we de overlap met het gebruik van jeugdhulp weer. In het derde hoofdstuk gaan we nader in op de instroom en uitstroom binnen de minimapopulatie. Vervolgens worden in hoofdstuk vier alle regelingen die de gemeente kent in beeld gebracht en gaan we nader in op het cumulatief gebruik van voorzieningen. In het vijfde hoofdstuk wordt het gebruik van de Wmo en schulddienstverlening en de overlap met de minimahuishoudens in beeld gebracht. In het laatste hoofdstuk formuleren we een aantal conclusies en aanbevelingen.

## Samenvatting

**Er hebben 1.472 huishoudens een inkomen tot 110 procent van het Wettelijk sociaal minimum (Wsm), dit is 7 procent van alle huishoudens.**

### Aantal minimahuishoudens gestegen

Ten opzichte van 2015 en 2016 is zowel het aantal als het aandeel minimahuishoudens gestegen (2015: 1.248 huishoudens, 2016: 1.302 huishoudens). Deze stijging komt met name door een toename van het aantal huishoudens met een inkomen tussen 100 en 110 procent Wsm.

### Meeste minima hebben bijstand

Ruim de helft van alle minimahuishoudens heeft een bijstandsuitkering, 781 huishoudens. Het aantal huishoudens met een bijstandsuitkering is gestegen ten opzichte van 2015 (660 huishoudens) en 2016 (723 huishoudens).

### Huishoudens met een niet-westerse migratieachtergrond vaker minima

Verder zien we ook een stijging van het totaal aandeel huishoudens met een niet-westerse migratieachtergrond binnen de gehele minimapopulatie; in 2015 vormden zij 34 procent van alle minimahuishoudens, in 2017 was dat 40 procent. Deze groep heeft ook meer kans op armoede; 30 procent van de huishoudens met een niet-westerse migratieachtergrond heeft een inkomen tot 110 procent Wsm.

### Eenoudergezinnen, alleenstaanden en huishoudens tot 45 jaar meer kans op armoede

Een op de drie eenoudergezinnen heeft een inkomen tot 110 procent Wsm. Onder alleenstaanden is dat een op de tien. Ook onder huishoudens die jonger zijn dan 45 jaar is het aandeel minima hoger dan gemiddeld.

### Twee op de drie minimahuishoudens is langdurig minima

64 procent van de minima komt al drie jaar of langer rond van een inkomen tot 110 procent Wsm. Dit aandeel ligt ruim boven het aandeel van 55 à 60 procent dat we bij andere gemeenten vinden, maar ligt in lijn met voorgaande jaren.

### In Centrum, Oost en Bolnes wonen meer minima

In de wijken Centrum, Oost en Bolnes is het aandeel minima hoger dan gemiddeld in de gemeente. In Centrum heeft 13 procent van alle huishoudens een inkomen tot 110 procent Wsm. Dat is net zoveel als in 2016. Het aandeel in Oost en Bolnes is wel toegenomen ten opzichte van 2016 (Oost 2016: 8 procent, Bolnes: 7 procent).

### Meer kinderen groeien op in een minimahuishouden

897 kinderen tot 18 jaar groeien op in een huishouden met een inkomen tot 110 procent Wsm, dit is 11 procent van alle kinderen. Ten opzichte van 2015 en 2016 is het aantal kinderen en het aandeel kinderen in een minimahuishouden gestegen. In 2015 waren het 680 kinderen, in 2016 ging het om 747 kinderen. Kinderen in een eenoudergezin groeien ruim zes keer zo vaak op in een minimahuishouden als kinderen in een gezin met twee ouders.

### Twee derde van de instromers woonde in 2016 al in de gemeente

In 2017 zijn 827 personen ingestroomd in de minimapopulatie en 423 personen zijn uitgestroomd. Dat betekent dat het aantal inwoners met een minimuminkomen in 2017 in totaal met 404 personen is gestegen. Van de instromers heeft 43 procent een bijstandsuitkering gekregen en heeft 47 procent een niet-westerse migratieachtergrond. Van de personen die in 2017 zijn uitgestroomd had 17 procent een bijstandsuitkering en 54 procent een Nederlandse achtergrond.

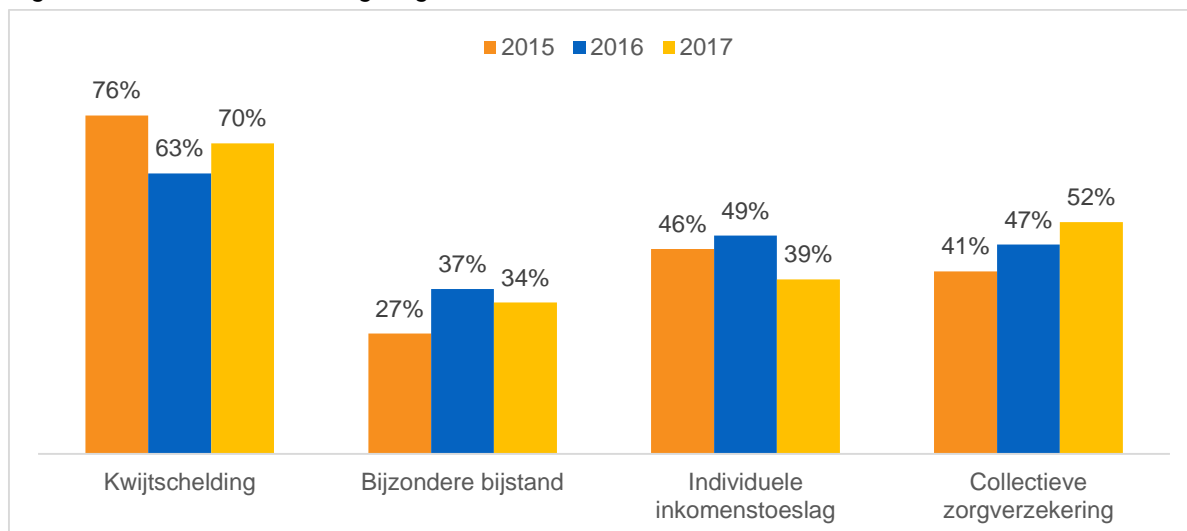
### Multiproblematiek: Minima hebben vaker Wmo, schulddienstverlening en jeugdhulp

Minimahuishoudens maken vaker gebruik van de Wmo, SDV en jeugdhulp dan niet-minima. 19 procent van de minimahuishoudens maakt eveneens gebruik van een of meerdere Wmo-voorzieningen, 14 procent heeft ook schulddienstverlening en 19 procent van de huishoudens met kinderen krijgt ook jeugdhulp.

## Minimaregelingen

In de volgende figuur geven we het bereik weer van de vier minimaregelingen die ook al vóór 2017 bestonden.

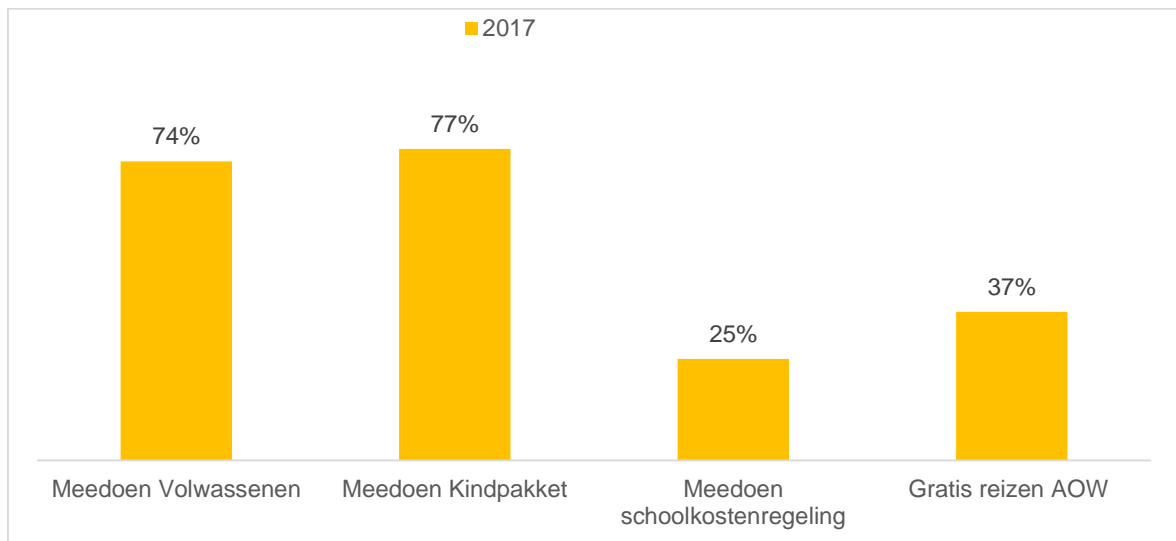
*Figuur 1.1.1. Bereik minimaregelingen 2015, 2016, 2017*



- Het bereik van de kwijtschelding schommelt. In 2017 is het bereik 70 procent, dit ligt in lijn met de meeste andere gemeenten;
- In 2017 heeft 34 procent van de doelgroep gebruikgemaakt van de bijzondere bijstand. Iets hoger dan in veel andere gemeenten;
- Het bereik van de individuele inkomensvoorslag is in 2017 gedaald ten opzichte van 2015 en 2016. Bij de meeste andere gemeenten zien we een bereik tussen de 50 en 60 procent. Het bereik blijft dus iets achter;
- Het bereik (en gebruik) van de collectieve zorgverzekering is in 2017 gestegen. Een bereik van 52 procent is hoog te noemen;

In de volgende figuur het bereik van de regelingen waarvan we het bereik niet kunnen vergelijken met voorgaande jaren.

*Figuur 1.1.2. Bereik minimaregelingen 2017*



- 74 procent van de minima heeft gebruikgemaakt van de Meedoen regeling voor volwassenen. Voor een participatieregeling is dat een hoog bereik;
- 77 procent van de huishoudens met kinderen heeft in 2017 gebruikgemaakt van het kindpakket. Voor een kindregeling zien we vaak een bereik van 40 à 50 procent;
- De Meedoen schoolkostenregeling heeft een bereik van 25 procent. Deze regeling is in september 2017 ingevoerd, het bereik is dan ook niet gemeten over een heel kalenderjaar;
- Tenslotte heeft 37 procent van AOW-gerechtigde minimahuishoudens in 2017 gebruikgemaakt van de regeling voor gratis reizen.

## 1. Minima in beeld

In dit hoofdstuk beschrijven we de kenmerken van de minimapopulatie op 31 december 2017 in de gemeente. Oftewel de minimapopulatie van 2017. Dit zijn huishoudens met een inkomen tot 110 procent van het Wettelijk sociaal minimum (Wsm), de bovengrens van de meeste gemeentelijke inkomensvoorzieningen. We vergelijken die populatie met die in 2015 en 2016. In de bijlage zijn de kenmerken van alle huishoudens in de gemeente weergegeven.

### 1.1. Kenmerken minimahuishoudens

De volgende tabel bevat een overzicht van het aantal en aandeel minimahuishoudens in de gemeente.

Tabel 1.1.1 Huishoudens naar inkomen in Ridderkerk

Inkomenspercentage t.o.v. Wsm	2015		2016		2017	
	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel
Tot 100%	1.055	5,1%	1.142	5,5%	1.131	5,4%
100% tot 110%	193	0,9%	160	0,8%	341	1,6%
<b>Totaal minima</b>	<b>1.248</b>	<b>6,0%</b>	<b>1.302</b>	<b>6,3%</b>	<b>1.472</b>	<b>7,0%</b>
Overig	19.282	94%	19.380	93,7%	19.451	92,9%
<b>Totaal</b>	<b>20.530</b>	<b>100%</b>	<b>20.682</b>	<b>100%</b>	<b>20.923</b>	<b>100%</b>

Op 31 december 2017 hebben 1.472 huishoudens in de gemeente een inkomen tot 110 procent Wsm. Dat is 7,0 procent van alle huishoudens. Ten opzichte van 2015 en 2016 is zowel het aantal als het aandeel minimahuishoudens gestegen. Deze stijging komt met name door een toename van het aantal huishoudens met een inkomen tussen 100 en 110 procent Wsm. Het aantal huishoudens met een inkomen tot 100 procent is in de afgelopen jaren gestabiliseerd.

#### Inkomensbron

Als we de huishoudens met een inkomen tot 110 procent van het sociaal minimum uitsplitsen naar hoofdkomen zien we de volgende verdeling.

Tabel 1.1.2 Inkomensbron minima, inkomen tot 110%

Inkomensbron	2015		2016		2017	
	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel
Bijstand inkomen	660	53%	723	55%	781	53%
AOW inkomen	253	20%	255	20%	283	19%
Ander inkomen	334	25%	324	25%	408	28%
<b>Totaal</b>	<b>1.248</b>	<b>100%</b>	<b>1.302</b>	<b>100%</b>	<b>1.472</b>	<b>100%</b>

Meer dan de helft van de huishoudens heeft een bijstandsuitkering. Daarnaast zijn er 283 minimahuishoudens waarvan het oudste gezinslid AOW krijgt en tenslotte hebben 408 huishoudens een ander hoofdkomen. Daarvan kennen we de hoogte maar weten we niet uit welke componenten dit bestaat. Het kan bijvoorbeeld gaan om een WW of WIA uitkering, een inkomen uit werk of een combinatie hiervan. In deze groep zien we de grootste stijging van het aantal minima ten opzichte van de twee voorgaande jaren.



### Huishoudtype

De volgende tabel geeft het huishoudtype van de minimahuishoudens weer.

Tabel 1.1.3 Huishoudtype minima, inkomen tot 110%

Huishoudtype	2015	2016	2017		Aandeel minima per categorie gemeente
			Aantal	Aandeel	
Alleenstaand	48%	48%	706	48%	10%
Eenoudergezin	15%	16%	238	16%	33%
Meerp. zonder kinderen	23%	22%	310	21%	3%
Meerp. met kinderen	14%	14%	218	15%	5%
<b>Totaal</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>1.472</b>	<b>100%</b>	<b>7%</b>

\*\*leeswijzer: van de 1.472 minimahuishoudens zijn 706 een alleenstaand huishouden; een aandeel van 48 procent. Als we de 706 alleenstaande minimahuishoudens afzetten tegen alle alleenstaande huishoudens in de gemeente dan zien we dat 10 procent van al deze huishoudens minima is (kolom 'aandeel'). Onder eenoudergezinnen is dat aandeel 33 procent en in totaal is 7 procent van alle huishoudens minima.

Bijna de helft van alle minimahuishoudens is een alleenstaand huishouden. Dit komt overeen met de meeste andere gemeenten en ook met voorgaande jaren. Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen vormen met 21 procent ook een grote groep onder de minimahuishoudens. Afgezet tegen de huishoudens per huishoudtype, zien we in de laatste kolom dat eenoudergezinnen vaker dan gemiddeld minima zijn; 33 procent van alle eenoudergezinnen heeft een inkomen tot 110 procent Wsm. Ook in 2016 was het aandeel minima het hoogst onder alleenstaanden (30 procent). Meerpersoonshuishoudens hebben relatief gezien minder vaak een minimuminkomen.

### Leeftijd

De volgende tabel geeft een overzicht van de huishoudens op basis van de leeftijd van de oudste persoon in het huishouden.

Tabel 1.1.4 Leeftijdsopbouw minimahuishoudens, inkomen tot 110%

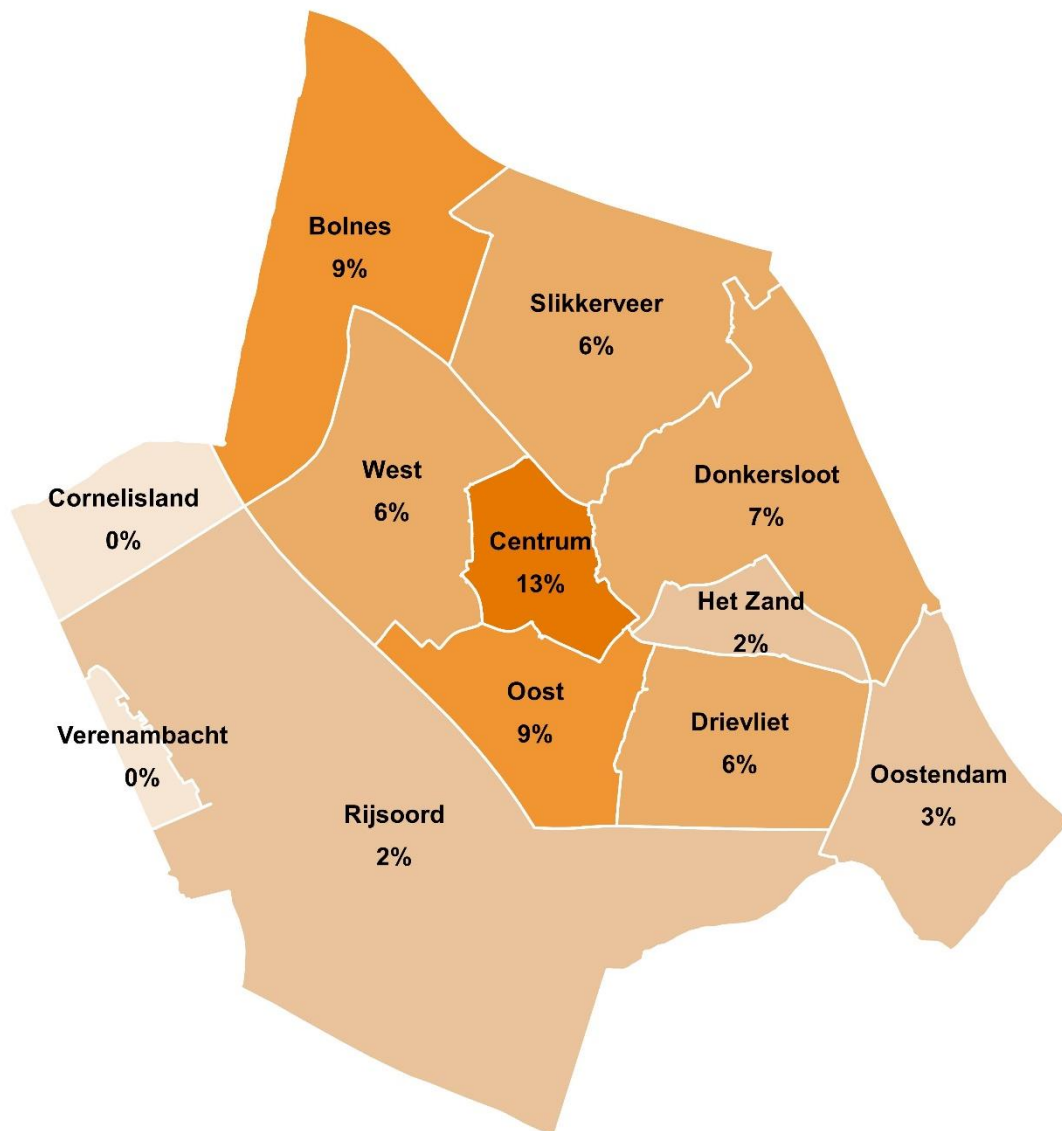
Leeftijdscategorie	2015	2016	2017		Aandeel minima per categorie gemeente
			Aantal	Aandeel	
Tot 27 jaar	6%	6%	99	7%	15%
27 tot 45 jaar	30%	31%	444	30%	9%
45 tot 65 jaar	44%	43%	646	44%	8%
65 jaar en ouder	20%	20%	283	19%	4%
<b>Totaal</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>1.472</b>	<b>100%</b>	<b>7%</b>

Oudere huishoudens hebben minder kans op armoede dan jongere huishoudens; in de laatste kolom is te zien dat het aandeel minimahuishoudens het hoogst is onder huishoudens tot 27 jaar (15 procent) en het laagst onder huishoudens met de AOW-leeftijd (4 procent). Dit beeld zien we ook wel in andere gemeenten. Ook landelijk daalt het aandeel minima met AOW de laatste jaren.

### Geografische spreiding

In de volgende figuur de per woonwijk het aandeel minimahuishoudens. In bijlage 5 staat de indeling van de woonwijken met bijbehorende aantallen.

*Figuur 1.1.1. Aandeel minimahuishoudens per woonwijk*



In de wijken Centrum, Oost en Bolnes is het aandeel minima hoger dan gemiddeld in de gemeente. In Centrum heeft 13 procent van alle huishoudens een inkomen tot 110 procent Wsm. Dat is net zoveel als in 2016. Het aandeel in Oost en Bolnes is wel toegenomen ten opzichte van 2016 (Oost 2016: 8 procent, Bolnes: 7 procent).

## Herkomst

De volgende tabel geeft een overzicht van de huishoudens op basis van de herkomst van de oudste persoon in het huishouden.

Tabel 1.1.5 Herkomst minimahuishoudens, inkomen tot 110%

Herkomst	2015	2016	2017		Aandeel minima per categorie gemeente
			Aantal	Aandeel	
Nederlandse achtergrond	54%	50%	727	49%	4%
Westerse migratieachtergrond	12%	12%	163	11%	8%
Niet-westerse migratieachtergrond	34%	38%	582	40%	30%
<b>Totaal</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>1.472</b>	<b>100%</b>	<b>7%</b>

\*\*leeswijzer: van de 1.472 minimahuishoudens hebben 727 huishoudens een Nederlandse achtergrond; een aandeel van 49 procent. Als we de 727 minimahuishoudens met een Nederlandse achtergrond afzetten tegen alle huishoudens met een Nederlandse achtergrond in de gemeente dan zien we dat 4 procent van al deze huishoudens minima is (kolom 'aandeel'). Onder huishoudens met een niet-westerse migratieachtergrond is dat aandeel 30 procent en in totaal is 7 procent van alle huishoudens minima.

Bijna de helft van de minima heeft een Nederlandse achtergrond. Het aandeel minima onder huishoudens met een niet-westerse migratieachtergrond is het hoogst; 30 procent. Onder huishoudens met een Nederlandse achtergrond is het aandeel van 4 procent fors lager. Het aandeel minima met een niet-westerse migratieachtergrond stijgt; in 2015 vormden zij 34 procent van de minimapopulatie, in 2017 is dat 40 procent. Ook landelijk neemt het aantal minima met een niet-westerse migratieachtergrond toe, met name door de stijging van het aantal statushouders. Minima met een niet-westerse migratieachtergrond hebben vaker dan gemiddeld een bijstandsuitkering (65 procent) en hebben vaker thuiswonende kinderen (44 procent).

## 1.2. Langdurige minima

In deze paragraaf gaan we nader in op de achtergrondkenmerken van de groep die we langdurige minima noemen. Dit zijn huishoudens die drie jaar of langer aangewezen zijn op een inkomen tot maximaal 110 procent van het geldende sociale minimum. De volgende tabel bevat een overzicht van de verdeling naar duur op het inkomen.

Tabel 1.2.1 Langdurigheid minimahuishoudens, inkomen tot 110%

Duur minimuminkomen	2015		2016		2017	
	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel
Tot een jaar	191	15%	212	16%	227	15%
Tussen 1 en 3 jaar	249	20%	238	18%	307	21%
Langer dan 3 jaar	808	65%	852	66%	938	64%
<b>Totaal</b>	<b>1.248</b>	<b>100%</b>	<b>1.302</b>	<b>100%</b>	<b>1.472</b>	<b>100%</b>

64 procent van de minima komt al drie jaar of langer rond van een inkomen tot 110 procent. Dit aandeel ligt ruim boven het aandeel 55 à 60 procent dat we bij andere gemeenten vinden maar ligt in lijn met voorgaande jaren.

### Inkomensbron

Als we de huishoudens die drie jaar of langer een minimuminkomen hebben uitsplitsen naar hoofdkomen zien we de volgende verdeling.

Tabel 1.2.2 Inkomensbron langdurige minima, inkomen tot 110%

Inkomensbron	2015	2016	2017		Aandeel langdurige minima per categorie gemeente
			Aantal	Aandeel	
Bijstand inkomen	50%	51%	478	51%	61%
AOW inkomen	28%	27%	260	28%	92%
Ander inkomen	22%	22%	200	21%	49%
<b>Totaal</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>938</b>	<b>100%</b>	<b>64%</b>

\*\*Leeswijzer: van de 938 langdurige minimahuishoudens ontvangen 478 huishoudens een bijstandsuitkering; een aandeel van 51 procent. Als we de 478 langdurige minimahuishoudens met een bijstandsuitkering afzetten tegen alle minimahuishoudens met een bijstandsuitkering in de gemeente, dan zien we dat 61 procent van deze huishoudens al langer dan drie jaar afhankelijk is van een bijstandsuitkering (kolom 'Aandeel van alle minimahuishoudens'). Onder minimahuishoudens met een AOW-inkomen, is 92 procent langer dan drie jaar afhankelijk van een AOW-inkomen.

Van alle huishoudens met een bijstandsuitkering is 61 procent al langer dan drie jaar afhankelijk van een minimuminkomen. Het aandeel langdurige minima onder huishoudens met een AOW-uitkering ligt, logischerwijs, het hoogst (92 procent). Deze oudere minima hebben door hun leeftijd geen kans meer op inkomensverbetering door werkaanvaarding. We treffen zowel de kleinste aantallen als aandelen aan in de groep minima met een ander inkomen. Ten opzichte van voorgaande jaren is de verdeling ongeveer gelijk.

### Huishoudtype

Het volgende overzicht geeft het huishoudtype van de langdurige minimahuishoudens weer.

Tabel 1.2.3 Huishoudtype langdurige minima, inkomen tot 110%

Huishoudtype	2015	2016	2017		Aandeel langdurige minima per categorie gemeente
			Aantal	Aandeel	
Alleenstaand	48%	49%	476	51%	67%
Eenoudergezin	15%	14%	114	12%	48%
Meerpersoons zonder kinderen	23%	24%	221	24%	71%
Meerpersoons met kinderen	14%	13%	127	13%	58%
<b>Totaal</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>938</b>	<b>100%</b>	<b>64%</b>

Eenoudergezinnen en meerpersoonshuishoudens met kinderen zijn van alle minimahuishoudens het minst vaak langdurig op een minimuminkomen aangewezen.

### Leeftijd

Op basis van de leeftijd van de oudste persoon in het huishouden ziet de leeftijdsverdeling onder langdurige minima er als volgt uit.

Tabel 1.2.4 Leeftijdsopbouw langdurige minima, inkomen tot 110%

Leeftijdscategorie	2015	2016	2017		Aandeel langdurige minima per categorie gemeente
			Aantal	Aandeel	
Tot 27 jaar	2%	1%	23	3%	23%
27 tot 45 jaar	26%	26%	228	24%	51%
45 tot AOW-leeftijd	44%	46%	427	45%	66%
AOW-leeftijd	28%	27%	260	28%	92%
<b>Totaal</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>938</b>	<b>100%</b>	<b>64%</b>

Zoals we al eerder zagen, zijn oudere huishoudens vaker drie jaar of langer op een minimuminkomen aangewezen dan jongere minimahuishoudens.

### Herkomst

Op basis van de leeftijd van de oudste persoon in het huishouden ziet de verdeling naar herkomst onder langdurige minima er als volgt uit.

Tabel 1.2.5 Herkomst langdurige minima, inkomen tot 110%

Herkomst	2015	2016	2017		Aandeel langdurige minima per categorie gemeente
			Aantal	Aandeel	
Nederlandse achtergrond	56%	54%	497	53%	68%
Westerse migratieachtergrond	12%	12%	114	12%	70%
Niet-westerse migratieachtergrond	32%	34%	327	35%	56%
<b>Totaal</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>938</b>	<b>100%</b>	<b>64%</b>

Binnen de groep langdurige minima wordt de groep met een niet-westerse migratieachtergrond steeds wat groter; in 2015 vormden zij 32 procent van de langdurige minimahuishoudens, in 2017 is dat gestegen naar 35 procent. Huishoudens met een westerse migratieachtergrond en huishoudens met een Nederlandse achtergrond hebben het vaakst drie jaar of langer een minimuminkomen (resp. 70 procent en 68 procent, te zien in de meest rechtse kolom). Dit was in 2016 ook al het geval.

## 2. Kinderen in armoede

In dit hoofdstuk besteden we aandacht aan kinderen in de leeftijd tot 18 jaar die opgroeien in een huishouden met een inkomen tot 110 procent Wsm. We geven een aantal kenmerken weer en vergelijken deze kenmerken met die van alle kinderen in de gemeente en met de populatie van 2015 en 2016. Tevens geven we het aantal (minima)kinderen weer dat jeugdhulp krijgt. In de bijlage staan de kenmerken van alle kinderen.

### 2.1. Kinderen in minimahuishoudens

In onderstaande tabel staat het aantal kinderen in (minima)huishoudens in de gemeente.

Tabel 2.1.1 Aantal kinderen in (minima)huishoudens

Categorie	2015	2016	2017
Alle kinderen	8.049	8.159	8.335
Kinderen in minimahuishoudens tot 110%	680	747	897
<b>Aandeel kinderen in minimahuishoudens</b>	<b>8,4%</b>	<b>9,2%</b>	<b>10,8%</b>

Van de 8.335 kinderen die in de gemeente Ridderkerk wonen, groeien er 897 op in een huishouden met een inkomen tot 110 procent Wsm, oftewel 10,8 procent van alle kinderen in de gemeente. Dit aandeel is hoger dan het totaal aandeel minimahuishoudens van 7,0 procent. Dit betekent dat er relatief meer huishoudens met kinderen zijn binnen de minimapopulatie in Ridderkerk. In het vorige hoofdstuk zagen we ook al dat het aandeel minima onder huishoudens met kinderen hoger is dan onder huishoudens zonder kinderen. Ten opzichte van 2015 en 2016 is zowel het aantal als het aandeel kinderen in een minimahuishouden gestegen.

#### Inkomensbron

Tabel 2.1.2 Inkomensbron kinderen in minimahuishoudens

Inkomensbron	2015		2016		2017	
	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel
Bijstand inkomen	421	62%	475	64%	530	59%
AOW inkomen	13	2%	10	1%	11	1%
Ander inkomen	246	36%	262	35%	356	40%
<b>Totaal</b>	<b>680</b>	<b>100%</b>	<b>747</b>	<b>100%</b>	<b>897</b>	<b>100%</b>

Naar bron van inkomen groeit 59 procent van de minimakinderen op in een huishouden met een bijstandsuitkering en 40 procent in een huishouden met een ander inkomen. Dit komt overeen met de verdeling die we bij de meeste andere gemeenten zien. Net als onder alle minimahuishoudens zien we ook hier een stijging van het aandeel minimakinderen in een huishouden met een andere inkomensbron.

#### Leeftijd

Naar leeftijd maken we onderscheid in kinderen tot 4 jaar, van 4 tot 12 jaar (basisschoolleeftijd) en 12 tot 18 jaar (voortgezet onderwijs).

Tabel 2.1.3 Leeftijdsopbouw kinderen in minimahuishoudens

Leeftijd	2015	2016	2017		Aandeel minima kinderen per categorie gemeente
			Aantal	Aandeel	
Tot 4 jaar	18%	19%	164	18%	9%
4 tot 12 jaar	48%	49%	431	48%	12%
12 tot 18 jaar	34%	32%	302	34%	10%
<b>Totaal</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>897</b>	<b>100%</b>	<b>11%</b>

Bijna de helft van de kinderen in een minimahuishouden is tussen de 4 en 12 jaar oud, net zoals in 2015 en 2016. Van alle kinderen tussen de 4 en 12 jaar groeit 12 procent op in een minimahuishouden.

### Huishoudtype

De volgende tabel geeft de verdeling naar huishoudtype weer.

Tabel 2.1.4 Huishoudtype kinderen in minimahuishoudens

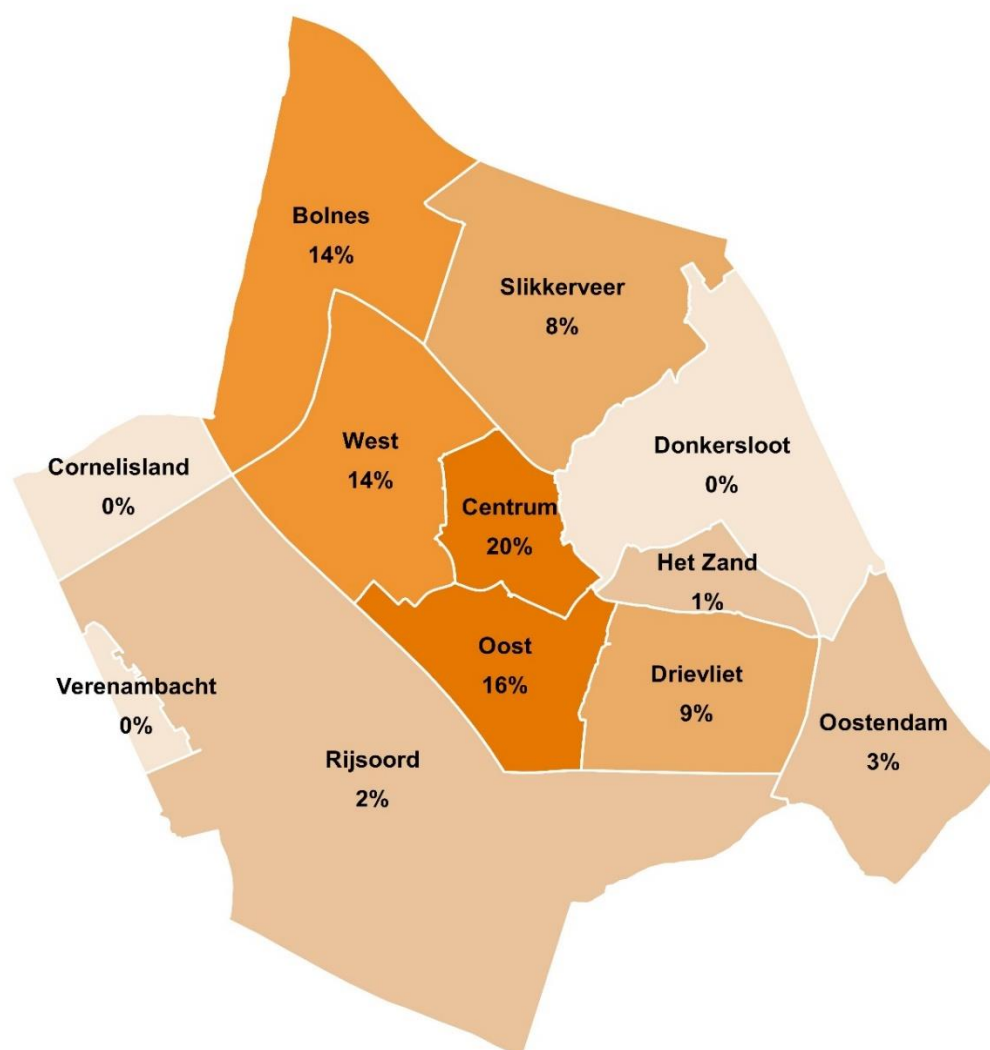
Huishoudtype	2015	2016	2017		Aandeel minima kinderen per categorie gemeente
			Aantal	Aandeel	
Eenoudergezin	50%	51%	448	50%	38%
Meerpersoons met kinderen	50%	49%	449	50%	6%
<b>Totaal</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>897</b>	<b>100%</b>	<b>11%</b>

Van alle kinderen die opgroeien in een eenoudergezin woont 38 procent in een minimahuishouden. Van de kinderen die opgroeien in een gezin met twee ouders, is dat aandeel 6 procent. In 2016 was dat respectievelijk 35 procent en 5 procent. Ook in andere gemeenten groeien kinderen in een eenoudergezin vaker op in een minimahuishouden dan kinderen in een meerpersoonshuishouden.

### Geografische spreiding

De volgende figuur geeft het aandeel minimakinderen per woonwijk weer. In bijlage 5 staan de achterliggende aantallen.

Figuur 2.1.1. Aandeel minimakinderen per woonwijk



Het aandeel minimakinderen is het hoogst in het centrum; een op de vijf kinderen (20 procent) groeit daar op een in een huishouden met een inkomen tot 110 procent Wsm. In 2016 was dit nog 15 procent. Ook in Oost (16 procent) en Bolnes en West (14 procent) ligt het aandeel minimakinderen hoger dan gemiddeld. Dit was in 2016 ook zo.

### Herkomst

De volgende tabel geeft de verdeling naar herkomst weer.

Tabel 2.1.5 *Herkomst kinderen in minimahuishoudens*

Herkomst	2015	2016	2017		Aandeel minima kinderen per categorie gemeente
			Aantal	Aandeel	
Nederlandse achtergrond	40%	35%	313	35%	5%
Westerse migratieachtergrond	8%	7%	52	6%	11%
Niet-westerse migratieachtergrond	52%	58%	532	59%	35%
<b>Totaal</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>897</b>	<b>100%</b>	<b>11%</b>

Afgezet tegen alle kinderen zien we dat kinderen met een niet-westerse migratieachtergrond veel vaker opgroeien in een minimahuishouden dan kinderen met een andere achtergrond; 35 procent van de kinderen met een dergelijke achtergrond woont in een minimahuishouden.

## 2.2. Jeugdhulp

In deze paragraaf geven we het aantal kinderen en het aantal huishoudens weer dat in 2017 een indicatie voor jeugdhulp had. Daarbij gaan we ook in op de overlap met de minimahuishoudens. In 2015 en 2016 zijn deze gegevens niet meegenomen in de monitor. Er is dus geen vergelijking met die jaren mogelijk.

### Aantal kinderen met indicatie voor jeugdhulp

In de volgende tabel zien we het aantal kinderen van 0 tot 18 jaar dat een indicatie voor jeugdhulp had. Daarbij maken we onderscheid tussen kinderen in een minimahuishouden en kinderen die niet in een minimahuishouden opgroeien.

Tabel 2.2.1 *Aantal kinderen in jeugdhulp naar inkomen*

Categorie	Kinderen jeugdhulp		Aandeel van alle kinderen
Tot 110% Wsm	103	14%	11,5%
Overige kinderen	606	86%	8,1%
<b>Totaal</b>	<b>709</b>	<b>100%</b>	<b>8,5%</b>

In 2017 hadden 709 kinderen van 0 tot 18 een indicatie voor jeugdhulp, 8,5 procent van alle kinderen in de gemeente. Daarvan groeit 14 procent (103 kinderen) op in een minimahuishouden. Dat betekent dat 11,5 procent van alle minimakinderen een indicatie voor jeugdhulp heeft. Onder niet-minima kinderen is dat lager; 8,1 procent. Kinderen in een minimahuishouden hebben dus vaker een indicatie voor jeugdhulp dan kinderen die niet in een minimahuishouden opgroeien.



### Alle kinderen

De volgende tabel geeft het totaal aantal kinderen met jeugdhulp per leeftijdscategorie weer. Dit aantal zetten we af tegen alle kinderen in de gemeente.

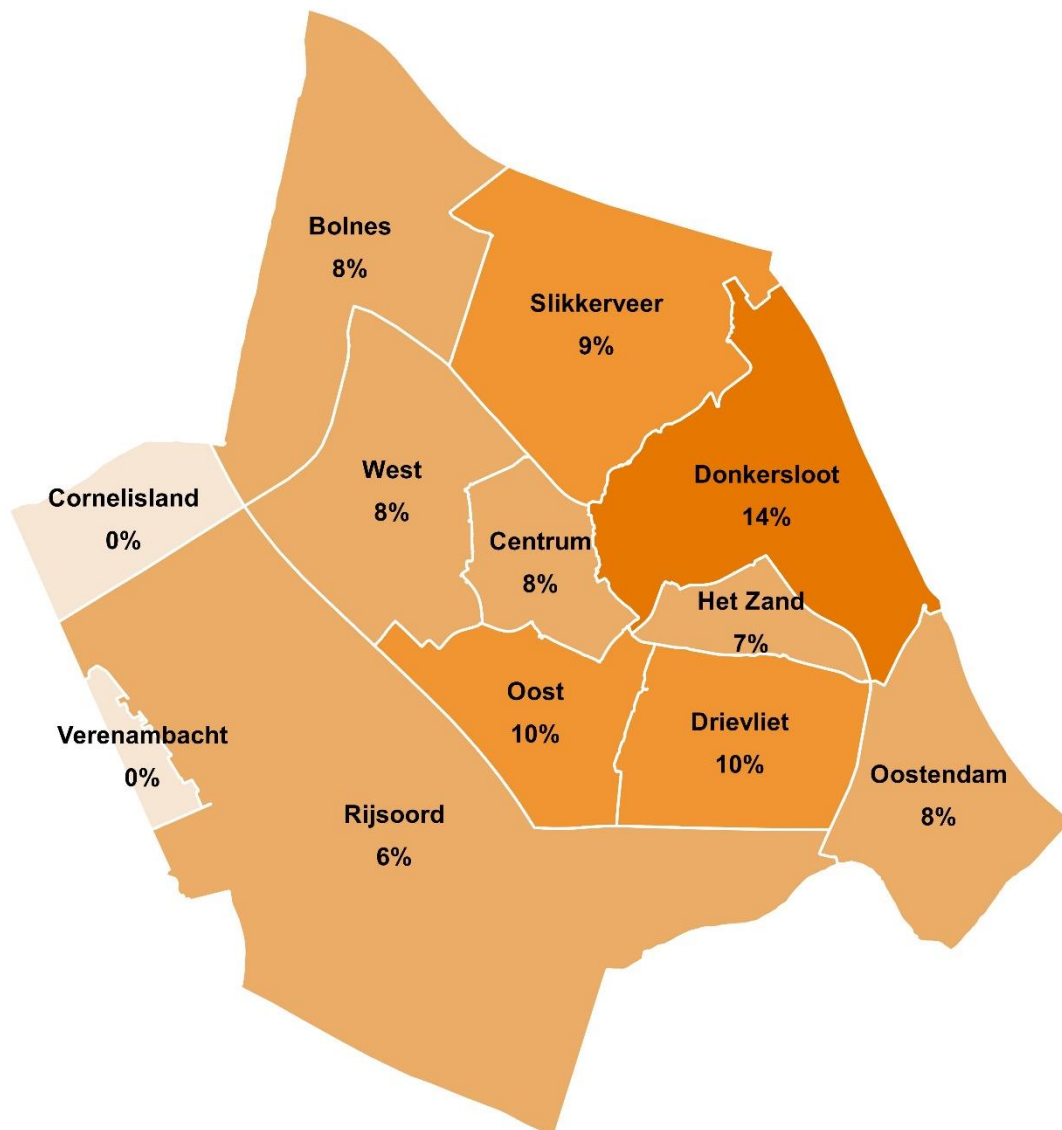
Tabel 2.2.2 Aantal kinderen in jeugdhulp naar leeftijdscategorie

Leeftijdscategorie	Kinderen jeugdhulp	Aandeel kinderen met jeugdhulp per categorie gemeente	
Tot 4 jaar	23	3%	1,3%
4 tot 12 jaar	346	49%	9,5%
12 tot 18 jaar	340	48%	11,8%
<b>Totaal</b>	<b>709</b>	<b>100%</b>	<b>8,5%</b>

Afgezet tegen alle kinderen in de gemeente hebben kinderen tussen de 12 en 18 jaar vaker een indicatie voor jeugdhulp dan jongere kinderen.

De volgende figuur geeft het aandeel kinderen met een indicatie voor jeugdhulp weer per woonwijk.

Figuur 2.2.1. Aandeel kinderen in jeugdhulp per woonwijk



Het aandeel kinderen met een indicatie voor jeugdhulp is het hoogst in Donkersloot, maar het gaat daar maar om een heel klein aantal; omdat er ook weinig kinderen wonen vertekent dit het beeld. Kijken we naar de wijken waar meer kinderen wonen, dan zien we dat in Drievliet, Oost en Slikkerveer meer kinderen een indicatie voor jeugdhulp hebben dan gemiddeld.

### Minimakinderen

In de volgende tabel staat het aantal minimakinderen dat jeugdhulp krijgt, uitgesplitst naar leeftijdscategorie.

Tabel 2.2.3 Aantal minimakinderen in jeugdhulp naar leeftijdscategorie

Leeftijdscategorie	Minimakinderen jeugdhulp	
Tot 4 jaar	6	6%
4 tot 12 jaar	47	46%
12 tot 18 jaar	50	48%
<b>Totaal</b>	<b>103</b>	<b>100%</b>

48 procent van de minimakinderen met jeugdhulp is tussen de 12 en 18 jaar oud.

### Huishoudens met jeugdhulp

De volgende tabel geeft het aantal *huishoudens* weer dat jeugdhulp kreeg.

Tabel 2.2.4 Aantal huishoudens met kinderen met jeugdhulp

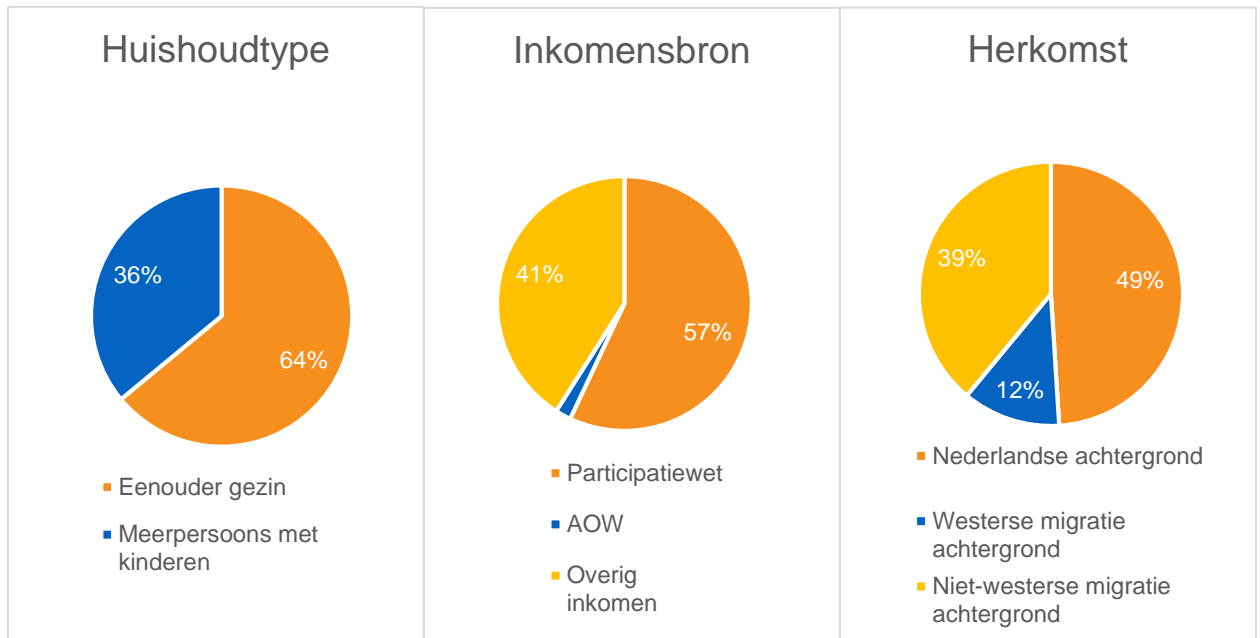
Categorie	Huishoudens jeugdhulp		Aandeel van alle huish. met kinderen
Tot 110% Wsm	86	14%	18,9%
Overige huishoudens	549	86%	12,8%
<b>Totaal</b>	<b>635</b>	<b>100%</b>	<b>13,4%</b>

De 709 kinderen met jeugdhulp wonen in 635 huishoudens. Dat betekent dat 13,4 procent van alle huishoudens met kinderen een indicatie voor jeugdhulp heeft. Onder minimahuishoudens is dat aandeel hoger; 18,9 procent.

### Kenmerken minimahuishoudens met jeugdhulp

In de onderstaande figuren zien we een aantal kenmerken van de 86 minimahuishoudens met een indicatie voor jeugdhulp.

Figuur 2.2.2. Kenmerken minimahuishoudens met jeugdhulp



Bijna twee derde van de minimahuishoudens met een indicatie voor jeugdzorg is een eenoudergezin en 57 procent ontvangt een bijstandsuitkering. Bijna de helft van de minimahuishoudens met jeugdhulp is van Nederlandse herkomst en 39 procent heeft een niet-westerse migratieachtergrond.

### 3. Instroom en uitstroom minimapopulatie

Dit hoofdstuk beschrijft het verloop van de minima in het jaar 2017. Hiervoor is het bestand van 1-1-2018 vergeleken met die van 1-1-2017. In tegenstelling tot andere hoofdstukken die over huishoudens gaan, gaat het in dit hoofdstuk over personen.<sup>1</sup>

#### Uitleg over instroom en uitstroom

De instroom van nieuwe minima kan plaatsvinden door een daling van het (gezins)inkomen, echtscheiding, de geboorte van een kind in een huishouden met een minimuminkomen of door verhuizing van iemand met een minimuminkomen naar de gemeente Ridderkerk. Bij de uitstromers gaat het om personen van wie het inkomen is gestegen naar boven de 110 procent van het minimum. Dit kan gebeuren door werkaanvaarding, loonsverhoging, uitbreiding van een baan, hogere inkomsten als zelfstandige of als gevolg van gezinsvorming. Ook kan uitstroom worden veroorzaakt door overlijden en door verhuizing naar een andere gemeente. Deze laatste twee categorieën zijn wegens gebrek aan gegevens niet uit te splitsen.

#### 3.1. Dynamiek in de minimapopulatie

De volgende tabel geeft het aantal en aandeel personen weer dat is ingestroomd of is uitgestroomd in de periode 1 januari 2017 tot 1 januari 2018. Daarvoor is het aantal instromers of uitstromers uit de minimapopulatie gedeeld door het aantal minima (2.680 personen) op 1 januari 2017.

Tabel 3.1.1 Aandeel instroom en uitstroom tot 110% Wsm (personen)

Categorie	Aandeel als % van minima	Aantal personen
Instroom	31%	827
Uitstroom	16%	423
<b>Saldo</b>	<b>+ 15%</b>	<b>+ 404</b>

Van de minima (personen) op 1 januari 2017 is een jaar later 16 procent uitgestroomd. De instroom ligt met 31 procent veel hoger dan de uitstroom<sup>2</sup>. In de volgende paragrafen gaan we in op de reden van de in- en uitstroom.

#### 3.2. Kenmerken instromers

In deze paragraaf gaan we nader in op de kenmerken van de groep die is ingestroomd. We starten met een overzicht van het aantal personen en de reden waarom men instroomt naar een inkomenssituatie op het wettelijke sociaal minimum.

Tabel 3.2.1 Oorzaak instroom in minimapopulatie (personen)

Categorie	Aantal	Aandeel
Instroom door inkomensdaling	527	64%
Instroom door geboorte	40	5%
Instroom door verhuizing naar Ridderkerk	260	31%
<b>Totaal</b>	<b>827</b>	<b>100%</b>

64 procent van de instromers in 2017 woonde daarvoor ook al in de gemeente en is door inkomensdaling minima geworden. 31 procent is in 2017 verhuisd naar Ridderkerk en had dat jaar een minimuminkomen.

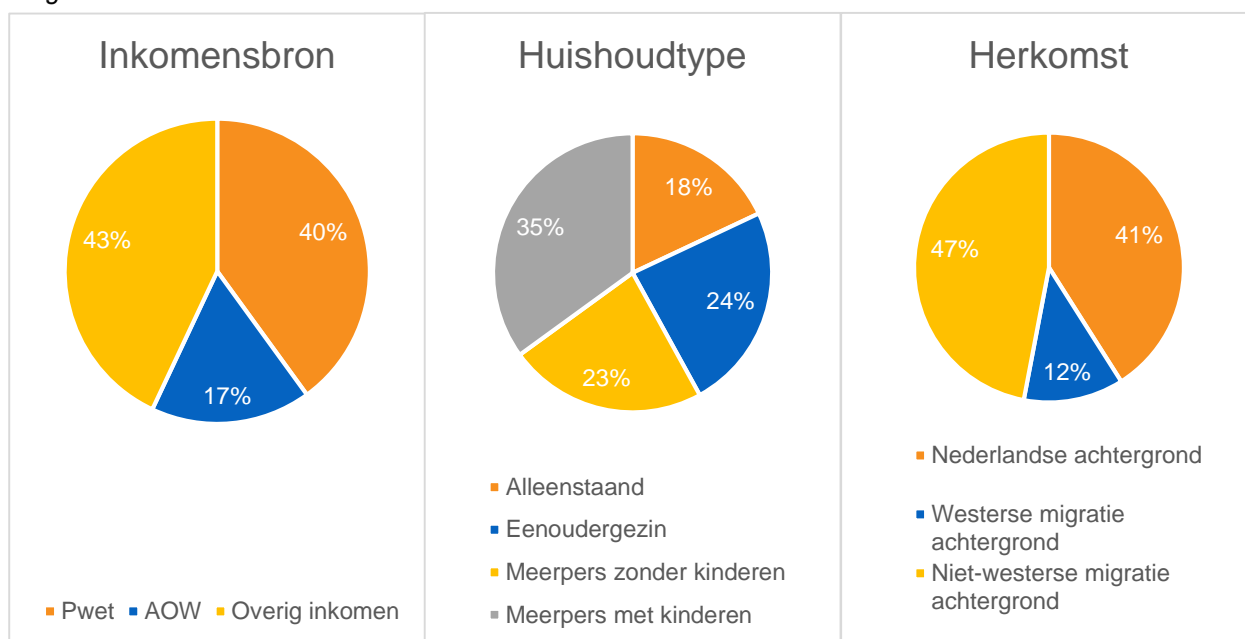
<sup>1</sup> Onderzoekstechnisch gezien worden in dit hoofdstuk alle personen die op 1-1-2018 leefden in een minimahuishouden vergeleken met de groep personen die op 1-1-2017 in een dergelijk huishouden woonden. Feitelijk gezien onderscheiden we daarbij instromers, blijvers en uitstromers.

<sup>2</sup> Het percentage van een procent mag, omdat hier op persoonsniveau geanalyseerd wordt en er sprake is van geboorte, sterfte en migratie, uiteraard niet vergeleken worden met de stijging van het aandeel minimahuishoudens.

### Kenmerken van de instromers

De volgende figuren geven een aantal kenmerken weer van de inwoners die in 2017 zijn ingestroomd in de minimapopulatie.

Figuur 3.2.1. Kenmerken instromers



40 procent van de ingestroomde minimapersonen heeft een bijstandsuitkering gekregen. Naar huishoudtype zien we enige spreiding; 59 procent heeft thuiswonende kinderen en 18 procent is alleenstaand. Naar herkomst vormen inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond de grootste groep binnen de instromers.

### 3.3. Kenmerken uitstromers

In onderstaande tabel de reden van uitstroom van de 423 inwoners die in 2017 zijn uitgestroomd uit de minimapopulatie.

Tabel 3.3.1 Oorzaak uitstroom in minimapopulatie (personen)

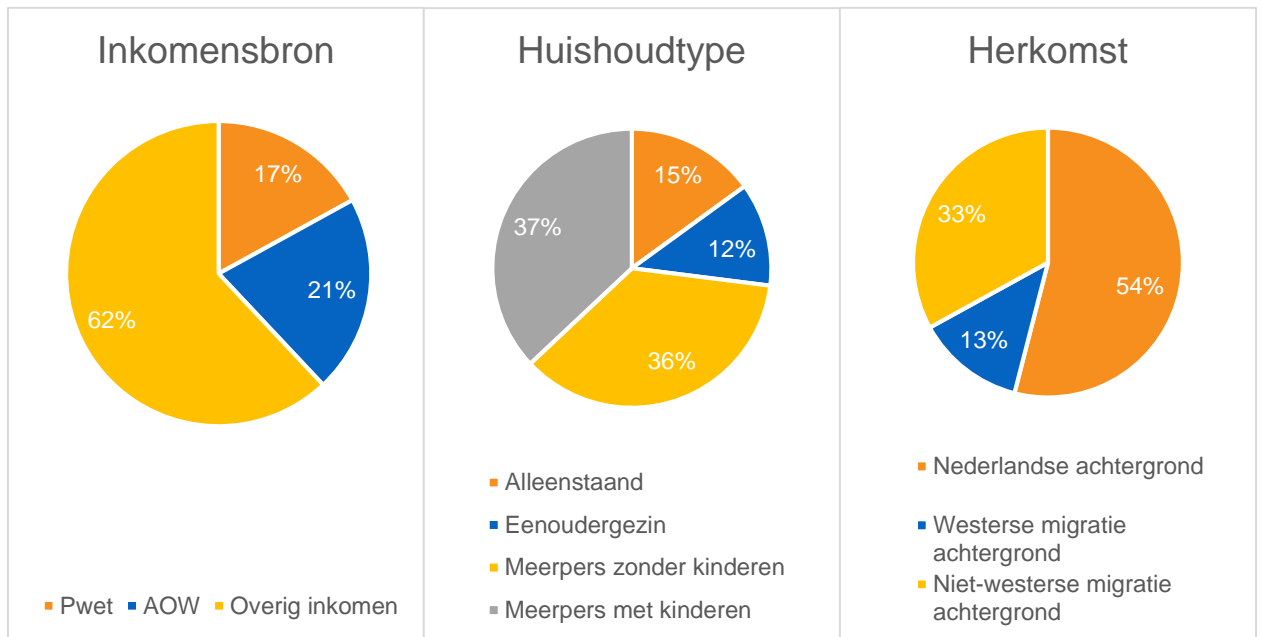
Categorie	Aantal	Aandeel
Uitstroom door verhoging inkomen	306	72%
Uitstroom door verhuizing/ overlijden	117	28%
<b>Totaal</b>	<b>423</b>	<b>100%</b>

De grootste groep (72 procent) is uitgestroomd door verhoging van het inkomen.

### Kenmerken van de uitstromers

De volgende figuren geven een aantal kenmerken weer van de personen die zijn uitgestroomd.

Figuur 3.3.1. Kenmerken uitstromers



Bijna twee derde van de uitstromers had in 2017 een overig inkomen en 17 procent kwam rond van een bijstandsuitkering. Naar huishoudtype zijn de meeste uitstromers meerpersoonshuishoudens en naar herkomst zien we dat er meer mensen met een Nederlandse achtergrond zijn uitgestroomd dan met een migratieachtergrond.

## 4. Minimaregelingen

Inwoners van de gemeente Ridderkerk met een laag inkomen kunnen een beroep doen op diverse regelingen om hun lasten te verlichten of het maatschappelijk participeren te versterken. In dit hoofdstuk gaan we nader in op het gebruik en bereik onder de doelgroep van verschillende inkomensondersteunende voorzieningen en beschrijven we de kenmerken van de huishoudens die van deze regelingen gebruik maken. Het gebruik is gemeten op huishoudniveau over het jaar 2017. Waar mogelijk vergelijken we het gebruik met dat in 2015 en 2016.

### 4.1. Regelingen voor het minimabeleid

De volgende tabel geeft de minimaregelingen in de gemeente in 2017 weer.

Tabel 4.1.1 Inkomensgrenzen regelingen in 2017 en omvang doelgroep

Regeling	Inkomensgrens	Doelgroep
Kwijtschelding	100%	1.131
Bijzondere bijstand	110%	1.472
Individuele inkomens toeslag	110%	658
Collectieve zorgverzekering	130%	1.624
Meedoen volwassenen	110%	1.472
Meedoen kindpakket	110%	513
Meedoen schoolkostenregeling	110%	235
Regeling huishoudelijke ondersteuning	130%	Onbekend
Gratis openbaar vervoer AOW-gerechtigde minima	110%	283

In de volgende paragrafen komt van bovenstaande regelingen het gebruik en bereik aan bod.

### 4.2. Kwijtschelding

Huishoudens kunnen kwijtschelding aanvragen voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing. De doelgroep voor de kwijtschelding bestaat uit huishoudens met een inkomen op of rond het voor dat huishoudtype geldende sociale minimum<sup>3</sup>.

Tabel 4.2.1 Gebruik en bereik kwijtschelding

Categorie	2015	2016	2017
Doelgroep	1.055	1.142	1.131
Gebruik kwijtschelding	797	723	789
<b>Percentage bereik</b>	<b>76%</b>	<b>63%</b>	<b>70%</b>

In 2017 hebben 789 huishoudens kwijtschelding voor de gemeentelijke belastingen gekregen. Dit is 70 procent van de doelgroep. Ten opzichte van 2016 is dat zowel een stijging in het aantal als in het aandeel.

#### Kenmerken huishoudens die gebruik maken van de kwijtschelding

- Meerpersoonshuishoudens met kinderen maken het vaakst gebruik van de kwijtschelding. Het gebruik onder de overige huishoudtypen is ongeveer gelijk;
- Minima met een niet-westerse migratieachtergrond maken het vaakst gebruik van de kwijtschelding al zijn de verschillen met andere minima klein.

<sup>3</sup> De kwijtschelding kent andere vermogensnormen dan de rest van de minimaregelingen. Omdat we echter geen gegevens hebben over het vermogen van minima kijken we puur naar het inkomen (100 procent Wsm).

### 4.3. Bijzondere bijstand

Het bijzondere bijstandsbeleid van de gemeente Ridderkerk is erop gericht om mensen die bijzondere noodzakelijke kosten hebben en deze niet zelf kunnen betalen, te ondersteunen. De gemeente beoordeelt wanneer er sprake is van bijzondere omstandigheden. Huishoudens met een inkomen tot 110 procent Wsm krijgen alle noodzakelijke extra uitgaven volledig vergoed. Voor huishoudens met een hoger inkomen wordt draagkracht berekend.

Omdat niet bekend is hoeveel huishoudens draagkracht hebben, gaan we voor zowel de doelgroep bepaling als het gebruik uit van een inkomen tot 110 procent Wsm.

Tabel 4.3.1 Gebruik en bereik bijzondere bijstand

Categorie	2015	2016	2017
Doelgroep	1.248	1.302	1.472
Gebruik bijzondere bijstand	340	482	500
<b>Percentage bereik</b>	<b>27%</b>	<b>37%</b>	<b>34%</b>

In 2017 hebben 500 huishoudens een of meerdere verstrekkingen gehad vanuit de bijzondere bijstand, ofwel 34 procent van de doelgroep. Het gebruik van de bijzondere bijstand ligt in veel andere gemeenten rond de 25 procent. Het gebruik in de gemeente Ridderkerk ligt daar dus boven. Ten opzichte van 2016 zien we in 2017 een daling in het bereik.

#### Kenmerken huishoudens die gebruik maken van de bijzondere bijstand

- Minimahuishoudens met een bijstandsuitkering maken het vaakst gebruik van de bijzondere bijstand. Minimahuishoudens met een AOW-uitkering en overig inkomen maken veel minder gebruik van de bijzondere bijstand;
- Meerpersoonshuishoudens met kinderen maken vaker gebruik van de bijzondere bijstand dan de overige huishoudens. Het gebruik is relatief gezien het laagst onder eenoudergezinnen;
- Huishoudens met een niet-westerse migratieachtergrond maken het vaakst gebruik van de bijzondere bijstand, huishoudens met een Nederlandse achtergrond het minst vaak.

### 4.4. Individuele inkomenstoelage

De individuele inkomenstoelage is bedoeld als inkomensondersteuning voor mensen die langdurig afhankelijk zijn van een minimuminkomen. In Ridderkerk behoort iedereen tussen de 21 jaar en AOW-leeftijd, die gedurende een periode van drie jaar een inkomen heeft tot 110 procent, tot de doelgroep. Verder geldt als voorwaarde voor toekenning dat er geen perspectief op inkomensverbetering door werkaanvaarding (meer) mag zijn. Op basis van de voor dit onderzoek gebruikte bestanden kunnen we dit perspectief niet bepalen. Daarom gaan we ervan uit dat de huishoudens die qua inkomen en leeftijd in aanmerking komen voor de toeslag de komende twaalf maanden geen perspectief hebben op inkomensverbetering.

Tabel 4.4.1 Gebruik en bereik individuele inkomenstoelage

Categorie	2015	2016	2017
Doelgroep	581	621	658
Gebruik individuele inkomenstoelage	265	302	258
<b>Percentage bereik</b>	<b>46%</b>	<b>49%</b>	<b>39%</b>

In totaal hebben 258 huishoudens gebruikgemaakt van de individuele inkomenstoelage. Afgezet tegen de doelgroep is dit een bereik van 39 procent. Gemiddeld ligt het bereik van de individuele inkomenstoelage bij andere gemeenten tussen de 50 en 60 procent. Ook ten opzichte van 2015 en 2016 is het bereik en gebruik gedaald.

#### Kenmerken huishoudens die gebruikmaken van de individuele inkomenstoelage

- Huishoudens met een bijstandsuitkering maken vaker gebruik van de individuele inkomenstoelage dan huishoudens met een andere inkomensbron. Dit is een algemeen beeld bij de individuele inkomenstoelage;



- Afgezet tegen de doelgroep, maken alleenstaanden vaker gebruik van de toeslag dan andere huishoudens;
- De verschillen tussen de verschillende achtergronden van de huishoudens is klein.

#### 4.5. Collectieve zorgverzekering

De gemeente biedt minima met een inkomen tot 130 procent Wsm de mogelijkheid om deel te nemen aan de collectieve zorgverzekering bij CZ en DSW. Minima krijgen korting op de premie en het eigen risico wordt voorgesloten in de hoogste aanvullende verzekering. De cijfers over 2015 en 2016 gaan over het gebruik en bereik van minima met een inkomen tot 110 procent Wsm.

Tabel 4.5.1 Gebruik en bereik collectieve zorgverzekering

Categorie	2015	2016	2017
Doelgroep	1.248	1.302	1.624
Gebruik collectieve zorgverzekering	514	614	845
<b>Percentage bereik</b>	<b>41%</b>	<b>47%</b>	<b>52%</b>

In 2017 heeft 52 procent van de doelgroep tot 130 procent Wsm gebruikgemaakt van de collectieve zorgverzekering. In totaal gaat het om 845 huishoudens. Bij de meeste andere gemeenten vinden we tegenwoordig een bereik van 30 à 35 procent. Het bereik in de gemeente Ridderkerk ligt daar dus boven.

#### Kenmerken huishoudens die gebruikmaken van de collectieve zorgverzekering

- Huishoudens met een AOW-uitkering maken het vaakst gebruik van de collectieve zorgverzekering, gevolgd door huishoudens met een bijstandsuitkering;
- Meerpersoonshuishoudens met kinderen maken het vaakst gebruik van de verzekering. Eenoudergezinnen blijven juist achter in het gebruik;
- Van alle minimahuishoudens met een niet-westerse migratieachtergrond is bijna 60 procent collectief verzekerd.

#### 4.6. Meedoen volwassenen

Minima vanaf 18 jaar kunnen vanuit de regeling Meedoen een tegemoetkoming krijgen voor de kosten van onder andere deelname aan sport, deelname aan sociale en culturele activiteiten of lidmaatschap bibliotheek. De hoogte van de tegemoetkoming is € 150 per jaar, per volwassene. De Ridderkerkpas is een wijze van verstrekken van het tegoed van Meedoen. De doelgroep bestaat uit huishoudens met een inkomen tot 110 procent Wsm. De regeling Meedoen is in 2017 ingevoerd en het gebruik kan daarom niet vergeleken worden met voorgaande jaren (toen konden minima gebruikmaken van het participatiefonds en de Ridderkerkpas).

Tabel 4.6.1 Gebruik en bereik Meedoen volwassenen

Categorie	2017
Doelgroep	1.472
Gebruik Meedoen volwassenen	1.089
<b>Percentage bereik</b>	<b>74%</b>

In de analyseperiode hebben 1.089 huishoudens gebruik gemaakt van Meedoen voor volwassenen. Zij beschikken over een Ridderkerkpas waarop het tegoed voor Meedoen staat. Dit is een bereik van 74 procent. Dit is erg hoog voor een participatieregeling. Een reden hiervoor is dat alle bijstandsgerechtigden zonder aanvraag een toekenning Meedoen krijgen. Omdat ook minima die geen bijstandsuitkering hebben, maar wel een inkomen tot 110 procent Wsm hebben ook gebruik kunnen maken van de regeling is het totale bereik geen 100 procent.

### Bestedingen Meedoen

In de volgende tabel een overzicht van de besteding die vanuit de Meedoen regeling via de Ridderkerkpas zijn gedaan in 2017.

Tabel 4.6.2 Bestedingen Meedoen 2017

Besteed bij	Bedrag
Alternate	€ 75.780
Coolcat	€ 18.228
Gem. Ridderkerk - Vakondersteuning	€ 45.249
Hema	€ 185.165
Sport 2000	€ 83.980
Sport&Welzijn	€ 31.140
Van Haren	€ 5.567
<b>Totaal</b>	<b>€ 445.109</b>

Bij de Hema is het meeste geld vanuit de Meedoen regeling besteed.

### Kenmerken huishoudens die gebruikmaken van Meedoen volwassenen

- Logischerwijs is het bereik het hoogst onder bijstandsgerechtigden. Van de minima met een AOW-uitkering maakt 28 procent gebruik van de regeling;
- Minimahuishoudens met kinderen maken vaker gebruik van de regeling dan huishoudens zonder kinderen;
- Naar achtergrond is het gebruik het hoogst onder minima met een niet-westerse migratieachtergrond.

## 4.7. Meedoen kindpakket

Minima met kinderen kunnen jaarlijks een tegemoetkoming krijgen voor kosten die zij maken ten behoeve van het kind. Dit kunnen kosten zijn om lid te worden van een vereniging, muzieklus of bijvoorbeeld voor een fiets. Minima mogen zelf bepalen wat ze met de tegemoetkoming willen doen. Het budget wordt verstrekt via de Ridderkerkpas. De doelgroep bestaat uit huishoudens met thuiswonende kinderen tussen 0 en 18 jaar en een huishoudinkomen tot 110 procent Wsm en uit huishoudens die in de schulddienstverlening zitten en thuiswonende kinderen hebben. Kinderen waarvan ouders een bijstandsuitkering ontvangen krijgen de pas automatisch, voor hun hoeft de pas niet apart aangevraagd te worden.

Tabel 4.7.1 Gebruik en bereik Meedoen kindpakket

Categorie	2017
Doelgroep	513
Gebruik Meedoen kindpakket	397
<b>Percentage bereik</b>	<b>77%</b>

In 2017 hebben 397 huishoudens met kinderen gebruikgemaakt van het kindpakket. Dat is een bereik van 77 procent.

### Kenmerken huishoudens die gebruikmaken van Meedoen kindpakket

- Onder kinderen in een gezin met een andere inkomensbron dan bijstand of AOW is het bereik 66 procent. Bijstandsgezinnen met kinderen krijgen de pas automatisch;
- Eenoudergezinnen maken iets vaker gebruik van het kindpakket dan meerpersoonshuishoudens;
- Huishoudens met een migratieachtergrond maken vaker gebruik van het kindpakket dan huishoudens met een Nederlandse achtergrond.

## 4.8. Meedoen schoolkostenregeling

Minima met kinderen op het voortgezet onderwijs kunnen gebruikmaken van de schoolkostenregeling. De tegemoetkoming is voor een kind in het brugklasjaar € 250 en € 100 voor de schooljaren die volgen. De doelgroep bestaat uit minimahuishoudens met kinderen op het voortgezet onderwijs en een inkomen tot 110 procent Wsm of in de schulddienstverlening zitten. Deze regeling is in september 2017 ingevoerd. De gebruiksgegevens betreffen dus slechts een paar maanden en geen heel jaar.

Tabel 4.8.1 Gebruik en bereik Meedoen schoolkostenregeling

Categorie	
Doelgroep	235
Gebruik Meedoen schoolkostenregeling	59
<b>Percentage bereik</b>	<b>25%</b>

Er zijn 59 huishoudens die in 2017 gebruik hebben gemaakt van de schoolkostenregeling.

### Kenmerken huishoudens die gebruikmaken van schoolkostenregeling voortgezet onderwijs

- Huishoudens met een bijstandsuitkering maken iets vaker gebruik van de schoolkostenregeling dan huishoudens met een ander inkomensbron;
- Eenoudergezinnen en meerpersoonshuishoudens met kinderen maken nagenoeg even vaak gebruik van de schoolkostenregeling;
- Minima met een niet-westerse migratieachtergrond maken vaker gebruik van de regeling dan minima met een andere achtergrond.

## 4.9. Regeling huishoudelijke ondersteuning

De regeling huishoudelijke ondersteuning is een tegemoetkoming in de kosten voor de schoonmaak ondersteuning geleverd door de algemene voorziening. Huishoudens met een inkomen tot 130 procent Wsm hebben recht op een financiële tegemoetkoming indien zij geen indicatie Wmo hebben en hebben aangegeven de kosten niet financieel te kunnen dragen. De hoogte van de tegemoetkoming hangt af van de gezinssamenstelling/woonsituatie en de te behalen resultaten. De tegemoetkoming komt in de vorm van een persoonsvolgend budget.

Het is niet mogelijk om de doelgroep voor deze regeling te bepalen, omdat we geen gegevens hebben over het aantal huishoudens dat van de algemene voorziening gebruikmaakt.

Tabel 4.9.1 Gebruik huishoudelijke ondersteuning

Categorie	2015	2016	2017
Gebruik	9	29	46

In 2015 is de regeling ingevoerd. Vanaf dat moment is er een stijging te zien in het aantal gebruikers.

### Kenmerken huishoudens die gebruikmaken van de regeling huishoudelijke ondersteuning

- De helft ontvangt AOW;
- Bijna twee derde is een alleenstaand huishouden;
- Een meerderheid van ruim 70 procent heeft een Nederlandse achtergrond.

## 4.10. Gratis openbaar vervoer AOW-gerechtigde minima

Met de regeling gratis openbaar vervoer voor AOW-gerechtigde minima komt de gemeente ouderen tegemoet. Mensen met een AOW-gerechtigde leeftijd hebben vaak een grotere behoefte aan zorg, zodat ze vaker een bezoek moeten brengen aan een arts. Tegelijkertijd zijn ouderen minder mobiel wat hun kan belemmeren in het onderhouden van sociale contacten. De regeling gratis openbaar vervoer is bedoeld voor inwoners van de gemeente Ridderkerk met een AOW-uitkering en een inkomen tot 110 procent Wsm. Deze groep minima kan gratis gebruikmaken van het openbaar vervoer van RET.

De regeling gratis openbaar vervoer voor AOW-gerechtigde minima is per 1 januari 2017 ingevoerd. Om deze reden zijn er geen cijfers van voorgaande jaren aanwezig.

Tabel 4.10.1 Gebruik en bereik gratis openbaar vervoer AOW-gerechtigde minima

Categorie	2017
Doelgroep	283
Gebruik gratis openbaar vervoer AOW-gerechtigde minima	104
<b>Percentage bereik</b>	<b>37%</b>

In 2017 hebben 104 huishoudens gebruik gemaakt van het gratis reizen met het openbaar vervoer. Dit is een bereik van 37 procent. In de volgende tabel staat informatie over de ritten die deze huishoudens hebben gemaakt.

Tabel 4.10.2 Informatie ritten regeling gratis AOW-vervoer

Vervoermiddel	Aantal ritten	Aantal kilometers
Bus	12.432	79.438
Metro	4.030	15.662
Tram	2.013	9.001
<b>Totaal</b>	<b>18.475</b>	<b>104.101</b>

De meeste ritten zijn gemaakt met de bus.

#### Kenmerken huishoudens die gebruikmaken van gratis vervoer AOW-gerechtigde minima

- Alleenstaanden en meerpersoonshuishoudens maken nagenoeg even vaak gebruik van de regeling;
- Huishoudens met een niet-westerse migratieachtergrond blijven wat achter in het gebruik;
- Twee derde van de gebruikers is jonger dan 75 jaar.

## 4.11. Cumulatief gebruik inkomensregelingen

In deze paragraaf geven we weer of en in hoeverre minimahuishoudens gebruik maken van meerdere regelingen. Een huishouden kan theoretisch gezien van acht voorzieningen gebruik maken<sup>4</sup>.

Tabel 4.11.1 Cumulatief gebruik minimaregelingen, huishoudens tot 110%

Aantal regelingen	2015		2016		2017	
	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel
0	130	10%	180	14%	40	3%
1	504	41%	433	33%	438	30%
2	255	20%	306	24%	339	23%
3	199	16%	218	17%	284	19%
4	103	8%	102	8%	235	16%
5 of meer	57	5%	63	5%	136	9%
<b>Totaal</b>	<b>1.248</b>	<b>100%</b>	<b>1.302</b>	<b>100%</b>	<b>1.472</b>	<b>100%</b>

De tabel laat zien dat slechts 3 procent van alle minimahuishoudens (40 in getal) in de analyseperiode van geen enkele inkomensondersteunende regeling gebruik heeft gemaakt. Dit aandeel niet-gebruikers is veel lager dan wat we bij de meeste andere gemeenten zien, gemiddeld ligt het aandeel niet-gebruikers rond de 15 procent. Ook ten opzichte van 2016 is het aandeel niet-gebruikers flink gedaald. Dit komt waarschijnlijk omdat de gemeente meer regelingen aanbiedt. De meeste minima (30 procent) hebben van één regeling gebruikgemaakt en 23 procent heeft twee regelingen gebruikt. Een groep van 9 procent (136 huishoudens) heeft gebruikgemaakt van 5 of meer regelingen.

<sup>4</sup> De regeling huishoudelijke ondersteuning nemen we hier niet mee door de specifieke doelgroep.

### Kenmerken niet-gebruikers

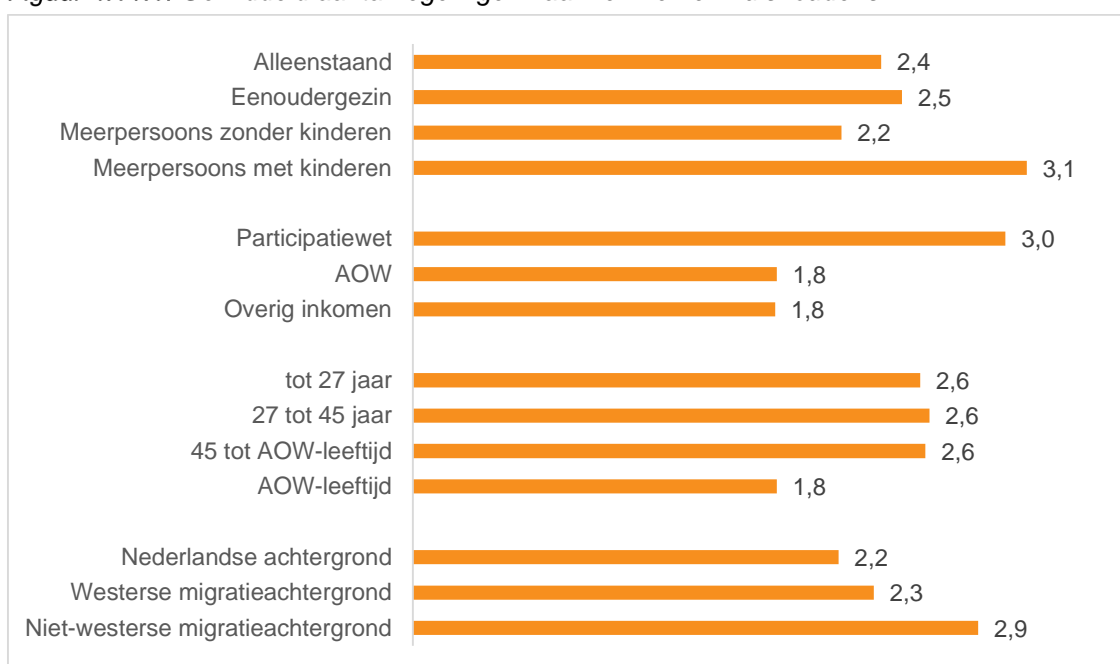
Een nadere analyse van de 40 huishoudens die van geen enkele regeling gebruik hebben gemaakt geeft het volgende beeld:

- Het grootste deel heeft een bijstandsuitkering;
- Ruim de helft is alleenstaand;
- Het merendeel heeft een Nederlandse achtergrond.

### Aantal inkomensondersteunende regelingen in minimahuishoudens

Gemiddeld maken de minimahuishoudens in Ridderkerk gebruik van 2,4 regelingen. Tussen de huishoudens is echter enig verschil te constateren in het gemiddeld gebruik. De volgende figuur maakt dit duidelijk.

*Figuur 4.11.1. Gemiddeld aantal regelingen naar kenmerken huishoudens*



- De figuur laat zien dat huishoudens met kinderen gemiddeld van meer regelingen gebruikmaken dan huishoudens zonder kinderen. Zij kunnen ook van meer regelingen gebruikmaken;
- Huishoudens met een bijstandsuitkering maken gemiddeld gezien van meer regelingen gebruik dan huishoudens met een andere inkomensbron;
- Huishoudens met AOW-gerechtigde leeftijd blijven achter in hun gebruik bij de overige huishoudens. Dit zien we bij de meeste andere gemeenten ook;
- Tenslotte is te zien dat minimahuishoudens met een niet-westerse migratieachtergrond gemiddeld gezien van meer regelingen gebruikmaken dan huishoudens met een andere achtergrond. Bij het gebruik per regeling werd al duidelijk dat het bereik onder minimahuishoudens met een niet-westerse migratie achtergrond relatief gezien vaak het hoogst is.
- Sommige huishoudens kunnen van meer regelingen gebruik maken dan andere omdat ze op meer regelingen recht hebben. Dit heeft uiteraard invloed op het gemiddelde gebruik.

## 5. Minima met Wmo en schulddienstverlening

In dit hoofdstuk gaan we in op het gebruik van de Wmo en schulddienstverlening onder minimahuishoudens. We geven een aantal kenmerken weer en vergelijken het gebruik van minimahuishoudens met het gebruik van niet-minima. Het gebruik van de voorzieningen is gemeten op huishoudniveau in 2017.

### 5.1. Wmo

De volgende tabel geeft de inkomenssituatie weer van de huishoudens die in de analyseperiode gebruik hebben gemaakt de Wmo.

Tabel 5.1.1 Inkomensverdeling Wmo-gebruikers

Wmo	2015		2016		2017		Aandeel Wmo onder alle huish.
	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel	
Tot 110% Wsm	272	10%	251	9%	282	11%	19%
Overige huishoudens	2374	90%	2.486	91%	2.296	89%	12%
<b>Totaal</b>	<b>2.646</b>	<b>100%</b>	<b>2.737</b>	<b>100%</b>	<b>2.578</b>	<b>100%</b>	<b>12%</b>

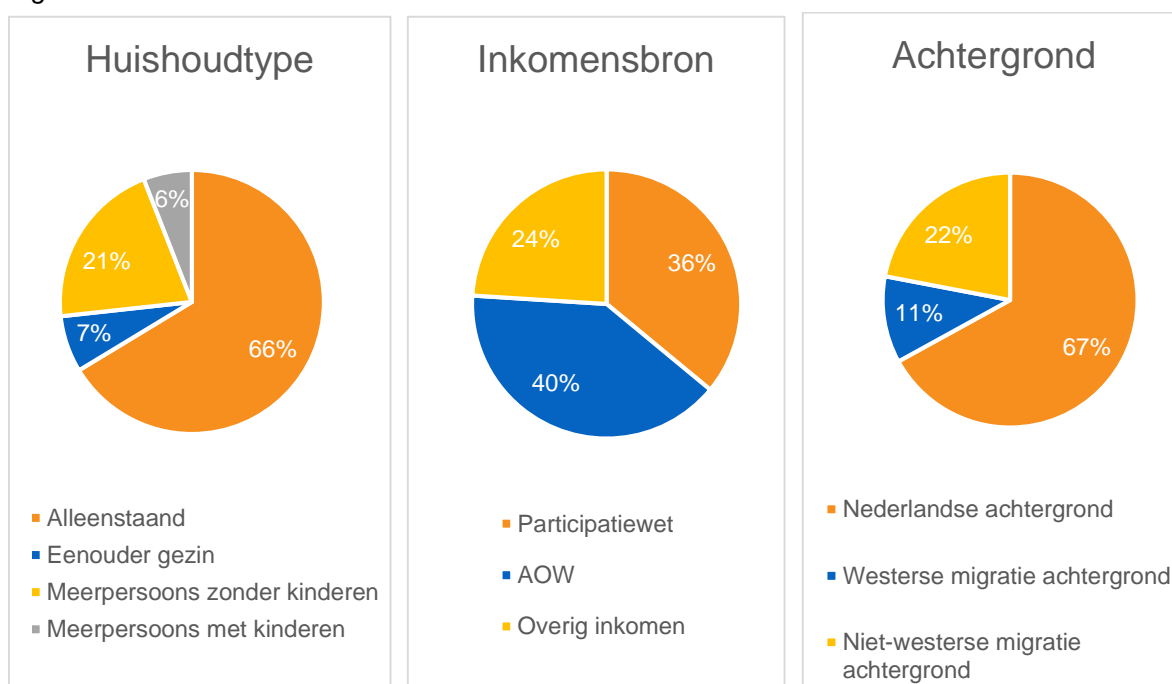
In 2017 hebben 2.578 huishoudens gebruikgemaakt van een of meerdere Wmo-voorzieningen. Procentueel gezien is dit 12 procent van alle huishoudens in de gemeente. Van deze 2.578 Wmo-huishoudens heeft 11 procent een inkomen tot 110 procent Wsm. Ten opzichte van 2015 en 2016 is het aantal Wmo-huishoudens iets gedaald maar het aantal Wmo-huishoudens met een minimuminkomen is juist iets gestegen.

Als we kijken vanuit het perspectief van de 1.472 minimahuishoudens dan laat de laatste kolom zien dat bijna een op de vijf van deze huishoudens (19 procent) een Wmo-voorziening heeft, hoger dan de 12 procent gemiddeld in de gemeente.

### Kenmerken minimahuishoudens met Wmo

In de volgende figuren een aantal kenmerken van de 282 minimahuishoudens met een Wmo-voorziening.

Figuur 5.1.1. Kenmerken minimahuishoudens met Wmo



Twee op de drie minimahuishoudens met Wmo zijn alleenstaand en 40 procent ontvangt AOW. 36 procent krijgt een bijstandsuitkering. Twee op de drie minimahuishoudens met Wmo heeft een Nederlandse achtergrond.

## 5.2. Schuldienstverlening

Schulddienstverlening (SDV) is bedoeld voor inwoners die zelf hun problematische schulden niet meer kunnen oplossen. Het belangrijkste onderdeel van schulddienstverlening betreft een minnelijke schuldregeling. Wanneer een minnelijk traject niet mogelijk is kan een aanvraag worden gedaan voor toelating tot de WSNP (het wettelijk traject). De volgende tabel geeft het aantal huishoudens weer dat een traject binnen de schulddienstverlening heeft (lopende trajecten en intakes).

Tabel 5.2.1 Aantal huishoudens in schulddienstverleningstraject

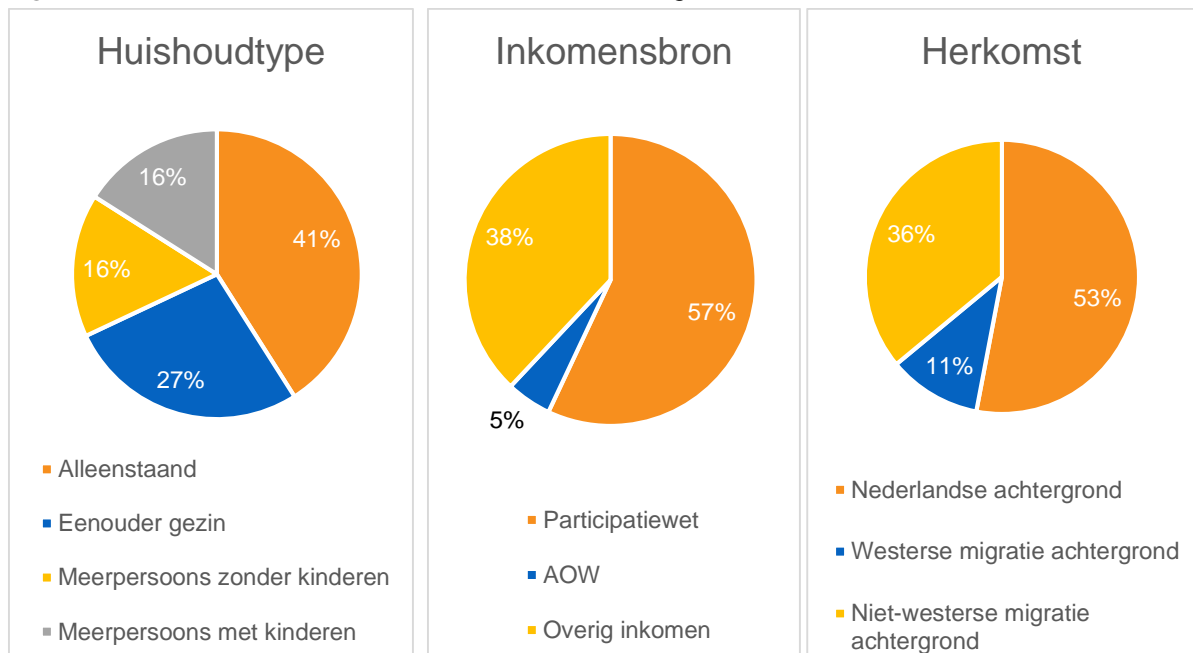
SDV	2015		2016		2017		Aandeel SDV onder alle huish.
	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel	
Tot 110% Wsm	154	53%	119	50%	201	56%	14%
Overige huishoudens	138	47%	120	50%	156	44%	1%
<b>Totaal</b>	<b>292</b>	<b>100%</b>	<b>239</b>	<b>100%</b>	<b>357</b>	<b>100%</b>	<b>2%</b>

In totaal zijn 357 huishoudens in aanraking geweest met schulddienstverlening, waarvan ruim de helft (56 procent) een inkomen tot 110 procent Wsm heeft. In de gehele gemeente is 1,7 procent van de huishoudens in aanraking geweest met schulddienstverlening. Onder minima is dat ruim 14 procent.

### Kenmerken minimahuishoudens in de schulddienstverlening

In de volgende figuren een aantal kenmerken van minimahuishoudens in de schulddienstverlening.

Figuur 5.2.1. Kenmerken minima in schulddienstverlening



43 procent van de minima in de schulddienstverlening is een huishouden met kinderen. Daarnaast ontvangt meer dan de helft van de minimahuishoudens (57 procent) die in de schulddienstverlening zit een bijstandsuitkering. Meer dan de helft van de huishoudens heeft een Nederlandse achtergrond en iets meer dan een derde heeft een niet-westerse migratieachtergrond.



## 6. Het armoedebeleid in perspectief

In dit hoofdstuk zetten we de belangrijkste zaken uit de Armoedemonitor op een rij.

### 6.1. Doelgroep minimabeleid

#### Aantal minimahuishoudens gestegen in 2017

1.472 huishoudens hebben een inkomen tot 110 procent Wsm, oftewel 7 procent van alle huishoudens. Ten opzichte van 2015 en 2016 is zowel het aantal als het aandeel minimahuishoudens gestegen. Deze stijging komt met name door een toename van het aantal huishoudens met een inkomen tussen 100 en 110 procent Wsm.

#### Meeste minima hebben bijstand

Ruim de helft van alle minimahuishoudens heeft een bijstandsuitkering, 781 huishoudens. Het aantal bijstandsgerechtigden neemt de laatste jaren toe. Dat is ook landelijk zo, een reden daarvoor is de toename van het aantal statushouders (met een niet-westerse migratieachtergrond). In de gemeente heeft 65 procent van de minima met een niet-westerse migratieachtergrond een bijstandsuitkering. Verder zien we ook een stijging van het totaal aandeel huishoudens met een niet-westerse migratieachtergrond binnen de gehele minimapopulatie; in 2015 vormden zij 34 procent van alle minimahuishoudens, in 2017 was dat 40 procent. Deze groep heeft ook meer kans op armoede; 30 procent van de huishoudens met een niet-westerse migratieachtergrond heeft een inkomen tot 110 procent Wsm.

#### Eenoudergezinnen, alleenstaanden en huishoudens tot 45 jaar meer kans op armoede

Een op de drie eenoudergezinnen heeft een inkomen tot 110 procent Wsm. Onder alleenstaanden is dat een op de tien. Ook onder huishoudens die jonger zijn dan 45 jaar is het aandeel minima hoger dan gemiddeld.

#### In Centrum, Oost en Bolnes wonen meer minima

In de wijken Centrum, Oost en Bolnes is het aandeel minima hoger dan gemiddeld in de gemeente. In Centrum heeft 13 procent van alle huishoudens een inkomen tot 110 procent Wsm. Dat is net zoveel als in 2016. Het aandeel in Oost en Bolnes is wel toegenomen ten opzichte van 2016 (Oost 2016: 8 procent, Bolnes: 7 procent).

#### Twee op de drie minimahuishoudens is langdurig minima

64 procent van de minima komt al drie jaar of langer rond van een inkomen tot 110 procent. Dit aandeel ligt ruim boven het aandeel 55 à 60 procent dat we bij andere gemeenten vinden maar ligt in lijn met voorgaande jaren. In de groep langdurige minima vinden we relatief veel AOW'ers en huishoudens zonder kinderen.

#### Meer minimakinderen in 2017

897 kinderen tot 18 jaar groeien op in een huishouden met een inkomen tot 110 procent Wsm (11 procent van alle kinderen). In 2015 waren dit 680 kinderen en in 2016 ging het om 747 kinderen. Kinderen in een eenoudergezin groeien ruim zes keer zo vaak op in een minimahuishouden als kinderen in een gezin met twee ouders. In de wijken Centrum en Oost wonen relatief gezien de meeste minimakinderen.

#### Twee derde van de instromers woonde in 2016 al in de gemeente

In 2017 zijn 827 personen ingestroomd in de minimapopulatie en 423 personen zijn uitgestroomd. Dat betekent dat het aantal inwoners met een minimuminkomen in 2017 in totaal met 404 personen is gestegen. Van alle 827 instromers woonde 64 procent in 2016 al in de gemeente, zij hebben in 2017 dus een lager inkomen gekregen waardoor ze minima zijn geworden. Bijna een derde van de instromers komt door verhuizing naar de gemeente. Van de instromers heeft 40 procent een bijstandsuitkering gekregen, 59 procent heeft thuiswonende kinderen en 47 procent heeft een niet-westerse migratieachtergrond. Van de 423 inwoners die in 2017 zijn uitgestroomd uit de minimapopulatie heeft 72 procent een hoger inkomen gekregen (zij wonen nog steeds in de gemeente) en 28 procent is in 2017 verhuisd of overleden.

### Minima hebben vaker Wmo, schulddienstverlening en jeugdhulp

In de volgende tabel vergelijken we het gebruik van de Wmo, schulddienstverlening en jeugdhulp van minimahuishoudens met dat van niet-minimahuishoudens (huishoudens met een hoger inkomen). Voor de jeugdhulp kijken we daarbij alleen naar huishoudens met kinderen.

Tabel 6.1.1 Gebruik Wmo, SDV en jeugdhulp minima en niet-minima

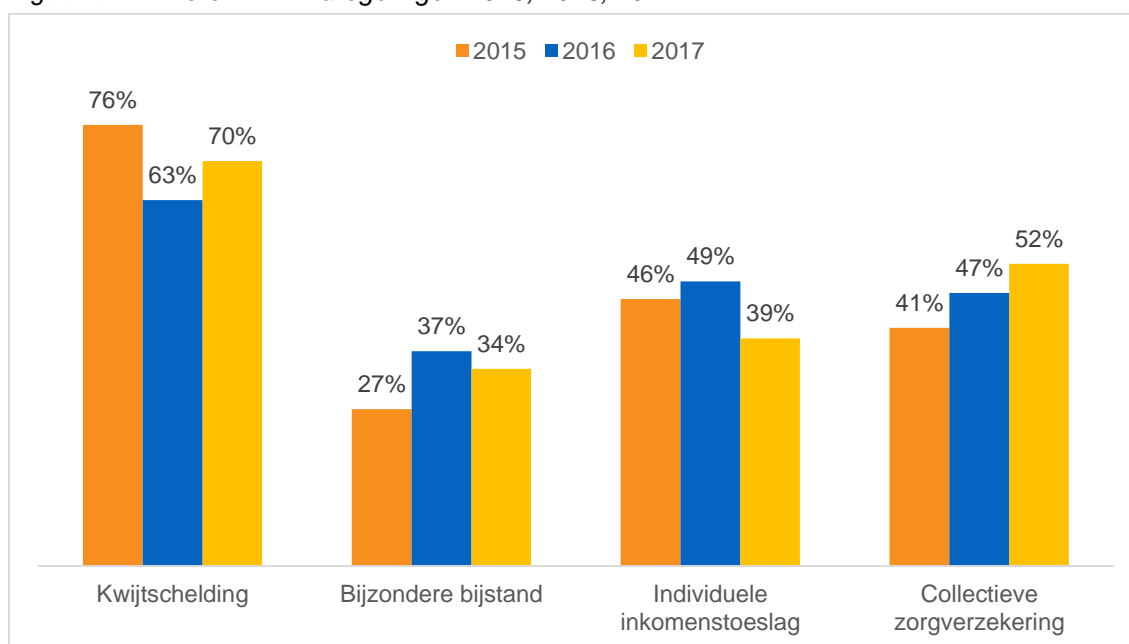
Categorie	Wmo	SDV	Jeugdhulp
Minima tot 110 procent Wsm	19%	14%	19%
Niet-minima: inkomen > 110 procent Wsm	12%	1%	13%

Minimahuishoudens maken vaker gebruik van de Wmo, SDV en jeugdhulp dan niet-minima; 19 procent heeft eveneens gebruikgemaakt van een of meerdere Wmo-voorzieningen, 14 procent heeft ook schulddienstverlening en 19 procent van de huishoudens met kinderen krijgt ook jeugdhulp. Bij huishoudens met een inkomen hoger dan 110 procent Wsm zijn de cijfers als volgt: 12 procent heeft een of meerdere Wmo-voorzieningen, 1 procent is in aanraking geweest met schulddienstverlening en 13 procent van de huishoudens met kinderen krijgt ook jeugdhulp.

## 6.2. Minimaregelingen

In de volgende figuur geven we het bereik van de vier minimaregelingen weer die ook al vóór 2017 bestonden.

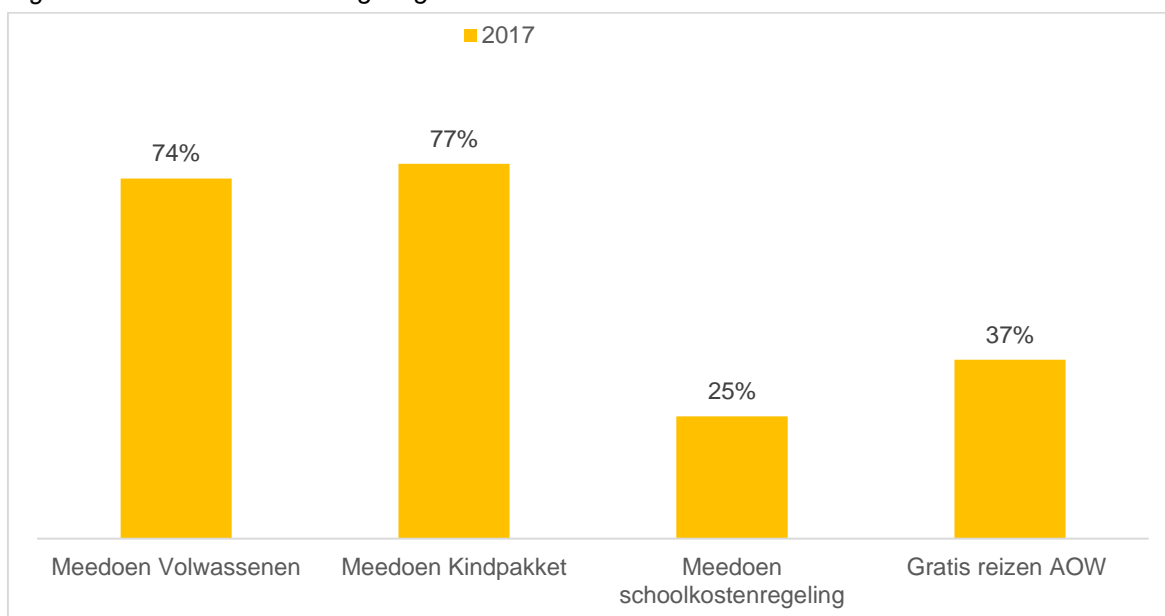
Figuur 6.2.1. Bereik minimaregelingen 2015, 2016, 2017



- Het bereik van de kwijtschelding schommelt sinds 2015 rond de 70 procent. Dit ligt in lijn met het bereik in de meeste andere gemeenten;
- In 2017 heeft 34 procent van de doelgroep gebruikgemaakt van de bijzondere bijstand, een kleine daling ten opzichte van 2016. Het aantal huishoudens dat een verstrekking heeft gehad is wel licht gestegen. Meestal zien we een bereik van zo'n 25 procent voor de bijzondere bijstand in andere gemeenten;
- Het bereik van de individuele inkomensvoorslag is gedaald naar 39 procent. In veel andere gemeenten ligt het bereik hiervan tussen de 50 en 60 procent;
- Het bereik (en gebruik) van de collectieve zorgverzekering is in 2017 gestegen. Een bereik van 52 procent is hoog te noemen, al zien we in veel andere gemeenten de laatste tijd ook een stijging van het gebruik van de collectieve zorgverzekering.

In de volgende figuur het bereik van de regelingen waarvan we het bereik niet met andere jaren kunnen vergelijken.

Figuur 6.2.2. Bereik minimaregelingen 2017



- 74 procent van de minima heeft gebruikgemaakt van de Meedoen regeling voor volwassenen. Zij beschikken over een Ridderkerkpas waar het tegoeed op staat. Voor een participatieregeling is dat een hoog bereik. Het meeste tegoeed is uitgegeven bij de Hema, gevolgd door Sport 2000;
- 77 procent van de huishoudens met kinderen heeft in 2017 gebruikgemaakt van het kindpakket. Voor een kindregeling zien we vaak een bereik van 40 à 50 procent. In Ridderkerk krijgen kinderen in een bijstandsgezin automatisch een Ridderkerkpas waar het tegoeed voor het kindpakket op staat;
- De Meedoen schoolkostenregeling heeft een bereik van 25 procent. Deze regeling is in september 2017 ingevoerd en het bereik geeft dus geen heel kalenderjaar weer;
- Tenslotte heeft 37 procent van AOW-gerechtigde minimahuishoudens in 2017 gebruikgemaakt van de regeling voor gratis reizen. Zij hebben met name ritten met de bus gemaakt.

### Gebbruikersgroep regelingen

Gemiddeld maken minima in 2017 van 2,4 regelingen gebruik. Onder meerpersoonshuishoudens met kinderen, minima met een bijstandsuitkering en minima met een niet-westerse migratieachtergrond is dat hoger. Van alle minima maakt slechts 3 procent van geen enkele regeling gebruik (2015: 10 procent, 2016: 14 procent). Dat is lager dan we bij de meeste andere gemeenten zien.

Gemiddeld gezien maken huishoudens met kinderen en huishoudens met een niet-westerse migratieachtergrond het vaakst gebruik van de regelingen. Bij de individuele inkomens toeslag zien we juist een hoger bereik onder alleenstaanden. AOW'ers maken weinig gebruik van de bijzondere bijstand en Meedoen, maar veel van de collectieve zorgverzekering. Minima met een Nederlandse achtergrond blijven wat achter in het gebruik van de verschillende Meedoen regelingen.

## 6.3. Conclusies

### Minimapopulatie groeit

In 2017 is de minimapopulatie met een inkomen tot 110 procent toegenomen met 170 huishoudens (404 personen). Het aantal kinderen in een minimahuishouden is gestegen met 150. De grootste stijging zien we in de groep minima met een overige inkomensbron (+83 huishoudens), maar ook het aantal minima met bijstand en AOW is toegenomen. In de meeste wijken is het aandeel minimahuishoudens toegenomen, in Bolnes is deze stijging het grootst; van 7,2 procent in 2016 naar 8,5 procent in 2017. Tenslotte is het aandeel minima met een niet-westerse migratieachtergrond toegenomen.

### Bereik regelingen verschilt

Het bereik van de Meedoen regeling is hoog; veel minima beschikken over een Ridderkerkpas. De vrij nieuwe regeling heeft dus een hoge bekendheid. De gemeente monitort waar minima het bedrag dat ze van de regeling krijgen aan uitgeven en kan op die manier ook bijsturen doordat bekend is waar de behoefte van minima ligt. Ook de collectieve zorgverzekering wordt door veel minima gebruikt, met name door AOW'ers. In 2017 is het gebruik behoorlijk gestegen. Het gebruik van de individuele inkomenstoelage is juist gedaald en is ook lager dan in veel andere gemeenten. Met name onder minima met een overig inkomen en minima met kinderen is het gebruik laag. De vraag is of zij de regeling kennen.

Verder zagen we dat huishoudens zonder kinderen minder vaak van regelingen gebruikmaken dan huishoudens met kinderen. Het is belangrijk dat ook deze doelgroep bekend is met de regelingen. De gemeente kan daarom via meerdere kanalen de doelgroep informeren. Minima met kinderen kunnen bereikt worden via scholen en verenigingen voor hun kinderen, minima zonder kinderen hebben komen daar natuurlijk niet. Zet daarom ook in op bekendheid via lokale media, sociale media, buurthuizen en ook via andere contactpersonen binnen het sociaal domein. Minima maken namelijk ook (meer) gebruik van schulddienstverlening, Wmo en jeugdzorg.

### Aantal minima met Wmo en SDV stijgt

Ten opzichte van 2016 hebben in 2017 meer minimahuishoudens ook gebruikgemaakt van de Wmo en/of de schulddienstverlening. Daarnaast krijgt een deel ook hulp vanuit de jeugdwet. De minimapopulatie heeft dus problematieken op meerdere leefgebieden, meer dan in voorgaande jaren. Een integrale manier van werken is binnen het sociaal domein daarom erg belangrijk. Zorg dat de hulpverleners kennis hebben van de verschillende domeinen waardoor ze kunnen schakelen (of doorverwijzen) tussen de verschillende leefgebieden.

## Bijlage 1. Verantwoording

**Bij dit onderzoek is gebruik gemaakt van registratiegegevens van de verschillende lokale en landelijke regelingen die de gemeente uitvoert. Daarbij gaat het om de volgende voorzieningen: Participatiewet en minimaregelingen. Alle brongegevens zijn via encryptie versleuteld aangeleverd zodat ze niet te herleiden zijn tot individuele natuurlijke personen.**

Onderstaand beschrijven we de wijze waarop het onderzoeksbestand is aangemaakt.

### Stap 1

In de eerste bewerkingsstap wordt de informatie uit de genoemde registratiebronnen aan het actuele BRP bestand (dat ook is versleuteld) gekoppeld. Op deze wijze wordt inzichtelijk welke personen gebruikmaken of gebruik hebben gemaakt van welke voorziening.

### Stap 2

In stap 2 wordt aan de hand van de BRP een analysebestand op huishoudniveau gemaakt. We onderscheiden 4 huishoudtypes: alleenstaanden, eenoudergezinnen, meerpersoonshuishoudens met kinderen en meerpersoonshuishoudens zonder kinderen. De operationele definities van deze begrippen treft u verderop in deze verantwoording aan.

### Stap 3

Het feitelijke gebruik van voorzieningen in het jaar voorafgaand aan het peilmoment van de BRP wordt op huishoudniveau vastgesteld. Indien één persoon binnen het huishouden gebruik heeft gemaakt van een bepaalde voorziening, wordt dit toegerekend naar het hele huishouden.

### Statistisch kader

In tegenstelling tot wat gangbaar is bij sociaalwetenschappelijk onderzoek is dit rapport gebaseerd op gegevens van de totale bevolkingspopulatie. Dat betekent dat de vermelde aantallen en percentages niet getoetst hoeven te worden op statistische betrouwbaarheid en altijd de feitelijke situatie weergeven.

### Operationele definitie huishouden

Het bepalen van het soort en type huishouden gebeurt aan de hand van gegevens uit de bevolkingsadministratie en wel op de volgende wijze:

- Indien één persoon op een adres woont, is duidelijk dat er sprake is van een alleenstaande;
- Personen op één adres waartussen geregistreerde ouder-kindrelaties of echtrelaties bestaan worden tot een gezamenlijk huishouden gerekend;
- Indien er één minderjarige op een adres woont met een ouder-kindrelatie tellen we een eenoudergezin;
- Indien er meer minderjarige op een adres wonen waarbij één meerderjarige ouder is en er een ouder-kindrelatie bestaat met de andere meerderjarige (en/of minderjarige) tellen we een eenoudergezin;
- Als er vier of meer meerderjarigen op een adres wonen, gaan we ervan uit dat er meerdere huishoudens op dit adres gevestigd zijn;
- Indien er drie meerderjarigen zonder echtrelatie op één adres wonen, kijken we naar de gemiddelde leeftijd. Ligt die onder de 27 jaar dan rekenen we iedere persoon als een afzonderlijk (studenten)huishouden. Ligt deze boven de 27 jaar dan tellen we één meerpersoonshuishouden.
- Als er minimaal 20 personen op een gezamenlijk adres wonen, registreren we een institutioneel huishouden, tenzij de gemiddelde leeftijd van alle bewoners hoger is dan de AOW-leeftijd. Iedere bewoner wordt dan als afzonderlijk huishouden meegeteld (gehouden tellen als één huishouden).

### Zelfstandig huishouden

Een zelfstandig huishouden bestaat uit een of meer personen die alleen of samen in een woonruimte gehuisvest zijn en zelf in hun dagelijkse levensbehoeften voorzien.

### **Institutioneel huishouden**

Tot de institutionele huishoudens behoren adressen met minimaal 20 personen, waarbij de gemiddelde leeftijd jonger is dan de AOW-leeftijd. Hiertoe behoren bijvoorbeeld opvangcentra, penitentiaire inrichtingen, kindertehuizen en internaten.

In de bevolkingsoverzichten in deze rapportage zijn deze personen meegeteld. In de hoofdstukken waar de inkomensverdeling in termen van huishoudens wordt besproken blijven zij buiten beschouwing.

### **Besteedbaar inkomen (CBS)**

Besteedbaar inkomen is het bruto inkomen verminderd met de premies sociale zekerheid en andere betaalde overdrachten (zoals alimentatie) en de loon-, inkomsten- en vermogensbelasting. Het bruto inkomen omvat winst uit onderneming, bruto inkomsten uit arbeid, inkomsten uit vermogen en bruto ontvangen overdrachten (zoals AOW, Anw, WAO/WIA, studiefinanciering, kinderbijslag en huursubsidie).

### **Inkomensbron**

In dit onderzoek worden de termen Participatiewet, AOW en 'ander' inkomen gebruikt. Voor de bijstandsgerechtigden (Participatiewet) is de inkomensbron direct vast te stellen. De AOW-inkomensgrondslag is bepaald op basis van de leeftijd van de huishoudoudste. De AOW-gerechtigde huishoudens die tevens een aanvullende bijstandsuitkering ontvangen rekenen we eveneens tot deze categorie. Alle overige inkomens zijn vervolgens onder de noemer 'ander' inkomen gebracht.

Wanneer het inkomen van een huishouden alleen bestaat uit AOW dan wordt het huishouden tot de minimapopulatie gerekend.

### **Berekening van de duur van het minimuminkomen**

De duur van de periode waarin een huishouden op het minimuminkomen leeft, wordt berekend aan de hand van een combinatie van gegevens uit verschillende bronnen. Een sluitende definiëring in termen van een volledig onafgebroken periode is niet altijd mogelijk. Indien de periode tussen het gebruik van de ene regeling en de andere maximaal 30 dagen is, wordt dit daarom toch als aaneengesloten periode gezien.

### **Wettelijk sociaal minimum**

Het wettelijk sociaal minimum is de actuele bijstandsnorm voor het betreffende huishoudtype. Deze normbedragen worden halfjaarlijks vastgesteld. Voor AOW-gerechtigden is de netto AOW-uitkering het normbedrag voor het wettelijke sociale minimum.

### **Achtergrond (CBS)**

Voor bepaling van achtergrond wordt gekeken naar het geboorteland van de ouder(s). Iemand met een migratieachtergrond is iemand waarvan minimaal een van de ouders in het buitenland is geboren. Inwoners afkomstig uit Europa, Noord-Amerika, Australië, Japan en Indonesië worden als mensen met een westerse migratieachtergrond gezien.

## Bijlage 2. Bevolkingskarakteristieken

In deze bijlage staan de belangrijkste kenmerken van de bevolkingspopulatie in de gemeente Ridderkerk op 31 december 2017.

### Alle huishoudens

Onderstaande tabel geeft het aantal inwoners en huishoudens weer in de gemeente.

Tabel B2.1 Aantal huishoudens en inwoners Ridderkerk<sup>5</sup>

Categorie	2015	2016	2017
Aantal huishoudens	20.530	20.682	20.923
Aantal personen	45.054	45.393	45.780
<b>Gemiddelde huishoudgrootte</b>	<b>2,2</b>	<b>2,2</b>	<b>2,2</b>

### Huishoudtype

Naar huishoudtype zien we de volgende verdeling.

Tabel B2.2 Huishoudens naar type

Huishoudtype	Aandeel	Aandeel	2017		Aandeel
	2015	2016	Alle huishoudens		landelijk
Alleenstaand	34%	34%	2.700	34%	38%
Eenoudergezin	3%	3%	729	4%	7%
Meerpersoons zonder kinderen	44%	44%	8.973	43%	29%
Meerpersoons met kinderen	19%	19%	4.021	19%	26%
<b>Totaal</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>20.923</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>

De huishoudsamenstelling in Ridderkerk wijkt enigszins af van het landelijke beeld<sup>6</sup>. Zo zijn er in de gemeente meer meerpersoonshuishoudens zonder kinderen en minder alleenstaanden en meerpersoonshuishoudens met kinderen dan in de rest van het land.

### Leeftijd

De leeftijdsopbouw van de huishoudpopulatie, uitgaande van de leeftijd van de oudste persoon in het huishouden, staat weergegeven in tabel B2.3.

Tabel B2.3 Huishoudens naar leeftijd

Leeftijdscategorie	Aandeel	Aandeel	2017		Aandeel
	2015	2016	Alle huishoudens		landelijk
Tot 27 jaar	3%	3%	649	3%	8%
27 tot 45 jaar	22%	22%	4.764	23%	28%
45 tot AOW-leeftijd	37%	37%	8.029	38%	38%
AOW-leeftijd	38%	38%	7.481	36%	27%
<b>Totaal</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>20.923</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>

In een op drie huishoudens is de oudste persoon AOW-gerechtigd, tegenover een op de vier huishoudens landelijk.

<sup>5</sup> Alle gegevens in de tabellen in deze monitor zijn gebaseerd op gemeentelijke registratiegegevens, tenzij anders aangegeven. Landelijke cijfers zijn afkomstig van het CBS.

<sup>6</sup> De definitie die het CBS hanteert voor eenoudergezinnen wijkt af van de definitie die KWIZ gebruikt. Het CBS hanteert geen leeftijdscriterium bij het begrip eenoudergezin en telt dus ook ouder-kind relatie mee tussen volwassenen personen. KWIZ hanteert als criterium voor een eenoudergezin dat het jongste inwonende kind jonger dan 18 jaar is.

### Geografische spreiding

Onderstaand de verdeling naar woonwijk.

Tabel B2.4 Huishoudens naar woonwijk

Woonwijk	Aandeel 2015	Aandeel 2016	2017	
			Aantal	Aandeel
Het Zand	6,2%	6,3%	1.339	6,4%
Rijsoord	6,1%	5,9%	1.222	5,8%
Centrum	10,4%	10,7%	2.368	11,3%
Bolnes	17,9%	17,9%	3.749	17,9%
Drievliet	17,7%	17,7%	3.610	17,3%
West	8,7%	8,8%	1.825	8,7%
Slikkerveer	18,3%	18,2%	3.787	18,1%
Oost	13,3%	13,1%	2.735	13,1%
Oostendam	1,1%	1,1%	236	1,1%
Donkersloot	0,2%	0,2%	43	0,2%
Cornelisland	-	-	9	0,0%
<b>Totaal</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>20.923</b>	<b>100%</b>

### Herkomst

De volgende tabel geeft de verdeling naar herkomst van alle huishoudens in Ridderkerk weer, op basis van de herkomst van de oudste persoon in het huishouden.

Tabel B2.5 Herkomst naar achtergrond

Herkomst	Aandeel 2015	Aandeel 2016	2017	
			Alle huishoudens	Aandeel
Nederlandse achtergrond	82%	82%	16.937	81%
Westerse migratieachtergrond	10%	10%	2.060	10%
Niet-westerse migratieachtergrond	8%	8%	1.926	9%
<b>Totaal</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>20.923</b>	<b>100%</b>

De meeste huishoudens in de gemeente hebben een Nederlandse achtergrond. Landelijk ligt het aandeel huishoudens met een Nederlandse achtergrond op 81 procent.



## Bijlage 3. Kenmerken kinderen

In deze bijlage staat een aantal kenmerken van de kinderen in de leeftijd van 0 tot 18 jaar in de gemeente Ridderkerk.

### Leeftijd

Tabel B3.1 Leeftijdsopbouw kinderen

Leeftijdscategorie	Aandeel	Aandeel	2017	
	2015	2016	Aantal	Aandeel
Tot 4 jaar	21%	21%	1.818	22%
4 tot 12 jaar	43%	44%	3.639	44%
12 tot 18 jaar	36%	35%	2.878	34%
<b>Totaal</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>8.335</b>	<b>100%</b>

### Huishoudtype

De volgende tabel geeft de verdeling naar huishoudtype weer.

Tabel B3.2 Huishoudtype kinderen in (minima)huishoudens

Huishoudtype	Aandeel	Aandeel	2017	
	2015	2016	Aantal	Aandeel
Eenoudergezin	13%	13%	1.175	14%
Meerpersoons met kinderen	87%	87%	7.160	86%
<b>Totaal</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>8.335</b>	<b>100%</b>

### Geografische spreiding

De volgende tabel geeft de verdeling naar woonwijk weer.

Tabel B3.3 Woonwijkkinderen

Woonwijk	Aandeel	Aandeel	2017	
	2015	2016	Aantal	Aandeel
Het Zand	7%	7%	558	7%
Rijsoord	7%	7%	592	7%
Centrum	9%	10%	801	10%
Bolnes	15%	16%	1.317	16%
Drievliet	17%	16%	1.361	16%
West	6%	6%	498	6%
Slikkerveer	23%	22%	1.858	22%
Oost	15%	14%	1.193	14%
Oostendam	1%	2%	133	2%
Donkersloot	0%	0%	21	0%
Cornelisland	0%	0%	3	0%
<b>Totaal</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>8.335</b>	<b>100%</b>

### Herkomst

De volgende tabel geeft de verdeling naar herkomst weer.

Tabel B3.4 Herkomst kinderen

Herkomst	Aandeel	Aandeel	2017	
	2015	2016	Aantal	Aandeel
Nederlandse achtergrond	78%	77%	6.349	76%
Westerse migratieachtergrond	6%	6%	471	6%
Niet-westerse migratieachtergrond	16%	17%	1.515	18%
<b>Totaal</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>5.690</b>	<b>100%</b>

## Bijlage 4. Kenmerken tot 100 procent Wsm

In deze bijlage staan de belangrijkste kenmerken van de minimapopulatie tot 100 procent Wsm in de gemeente Ridderkerk.

Tabel B4.1 Huishoudens naar inkomen in Ridderkerk

Inkomenspercentage t.o.v. Wsm	2015		2016		2017	
	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel
Tot 100%	1.055	5,1%	1.142	5,5%	1.131	5,4%
Overig	19.475	94,9%	19.540	94,5%	19.792	94,6%
<b>Totaal</b>	<b>20.530</b>	<b>100%</b>	<b>20.682</b>	<b>100%</b>	<b>20.923</b>	<b>100%</b>

### Inkomensbron

Als we de huishoudens met een inkomen tot 100 procent van het sociaal minimum uitsplitsen naar hoofdkomen zien we de volgende verdeling.

Tabel B4.2 Inkomensbron minima, inkomen tot 100%

Inkomensbron	2015		2016		2017	
	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel
Bijstand inkomen	660	63%	723	63%	781	69%
AOW inkomen	179	17%	188	17%	164	15%
Ander inkomen	216	20%	231	20%	186	16%
<b>Totaal</b>	<b>1.055</b>	<b>100%</b>	<b>1.142</b>	<b>100%</b>	<b>1.131</b>	<b>100%</b>

### Huishoudtype

De volgende tabel geeft het huishoudtype van de minimahuishoudens weer.

Tabel B4.3 Huishoudtype minima, inkomen tot 100%

Huishoudtype	2015	2016	2017		Aandeel minima kinderen per categorie gemeente
			Aantal	Aandeel	
Alleenstaand	48%	48%	565	50%	8%
Eenoudergezin	17%	16%	183	16%	25%
Meerp. zonder kinderen	22%	22%	224	20%	2%
Meerp. met kinderen	13%	14%	159	14%	4%
<b>Totaal</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>1.131</b>	<b>100%</b>	<b>5%</b>

\*\*leeswijzer: van de 1.131 minimahuishoudens zijn 565 een alleenstaand huishouden. Dat is 50 procent. Als we de 565 alleenstaande minimahuishoudens afzetten tegen alle alleenstaande huishoudens in de gemeente dan zien we dat 8 procent van al deze huishoudens minima is (kolom 'aandeel'). Onder eenoudergezinnen is dat aandeel 25 procent en in totaal is 5 procent van alle huishoudens minima

### Leeftijd

De volgende tabel geeft een overzicht van de huishoudens op basis van de leeftijd van de oudste persoon in het huishouden.

Tabel B4.4 Leeftijdsopbouw minimahuishoudens, inkomen tot 100%

Leeftijdscategorie	2015	2016	2017		Aandeel minima kinderen per categorie gemeente
			Aantal	Aandeel	
Tot 27 jaar	6%	6%	74	7%	11%
27 tot 45 jaar	30%	32%	357	32%	7%
45 tot 65 jaar	47%	46%	536	47%	7%
65 jaar en ouder	17%	16%	164	14%	2%
<b>Totaal</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>1.131</b>	<b>100%</b>	<b>5%</b>

### Geografische spreiding

In de volgende figuur de per woonwijk het aandeel minimahuishoudens. In bijlage 5 staat de indeling van de woonwijken met bijbehorende woonplaatsen. Eveneens staan daar de achterliggende tabellen bij de figuur.

Tabel B4.5 Geografische spreiding minimahuishoudens, inkomen tot 100%

Woonwijk	Aandeel	Aandeel	2017	
	2015	2016	Aantal	Aandeel
Het Zand	1%	2%	19	2%
Rijsoord	2%	2%	17	1%
Centrum	22%	22%	239	21%
Bolnes	21%	21%	243	21%
Drievliet	15%	14%	161	14%
West	6%	7%	76	7%
Slikkerveer	15%	16%	176	16%
Oost	17%	15%	189	17%
Oostendam	1%	1%	8	1%
Donkersloot	0%	0%	3	0%
Cornelisland	-	-	-	-
<b>Totaal</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>1.131</b>	<b>100%</b>

Het aandeel minimahuishoudens is nagenoeg gelijk in alle drie woonwijken.

### Herkomst

De volgende tabel geeft een overzicht van de huishoudens op basis van de herkomst van de oudste persoon in het huishouden.

Tabel B4.6 Herkomst minimahuishoudens, inkomen tot 100%

Herkomst	2015	2016	2017		Aandeel minima kinderen per categorie gemeente
			Aantal	Aandeel	
Nederlandse achtergrond	52%	48%	524	46%	3%
Westerse migratieachtergrond	12%	12%	119	11%	6%
Niet-westerse migratieachtergrond	37%	40%	488	43%	25%
<b>Totaal</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>1.131</b>	<b>100%</b>	<b>5%</b>

## Bijlage 5. Kerncijfers woonwijken

### Minimahuishoudens

Tabel B5.1 Minimahuishoudens naar woonwijk

Woonwijk	2015	2016	2017		Aandeel minima kinderen per categorie gemeente
			Aantal	Aandeel	
Het Zand	1,6%	1,8%	30	2%	2,2%
Rijsoord	2,2%	1,7%	23	1,6%	1,9%
Centrum	21,4%	21,7%	304	20,7%	12,8%
Bolnes	20,1%	20,6%	320	21,7%	8,5%
Drievliet	15,0%	14,3%	207	14,1%	5,7%
West	6,8%	6,8%	107	7,3%	5,9%
Slikkerveer	15,5%	15,8%	230	15,6%	6,1%
Oost	16,3%	16,2%	240	16,3%	8,8%
Oostendam	0,8%	0,8%	8	0,5%	3,4%
Donkersloot	0,2%	0,3%	3	0,2%	7,0%
<b>Totaal</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>1.472</b>	<b>100%</b>	<b>7,0%</b>

### Minimakinderen

Tabel B5.2 Minimakinderen naar woonwijk

Woonwijk	2015	2016	2017		Aandeel minima kinderen per categorie gemeente
			Aantal	Aandeel	
Het Zand	0,6%	0,7%	4	0,4%	0,7%
Rijsoord	1,5%	1,9%	13	1,4%	2,2%
Centrum	19,4%	15,8%	163	18,2%	20,3%
Bolnes	20,0%	23,2%	190	21,2%	14,4%
Drievliet	15,3%	13,7%	123	13,7%	9,0%
West	7,6%	8,3%	70	7,8%	14,1%
Slikkerveer	13,8%	13,9%	143	15,9%	7,7%
Oost	21,3%	21,8%	187	20,8%	15,7%
Oostendam	0,3%	0,7%	4	0,4%	3,0%
Donkersloot	0,1%	0,1%	0	-	
<b>Totaal</b>	<b>100%</b>	<b>100%</b>	<b>897</b>	<b>100%</b>	<b>10,8%</b>

### Kinderen met indicatie voor jeugdzorg

Tabel B5.3 Kinderen in jeugdzorg naar woonwijk

Woonwijk	2017		Aandeel minima kinderen per categorie gemeente
	Aantal	Aandeel	
Het Zand	38	5,4	6,8%
Rijsoord	34	4,8	5,7%
Centrum	66	9,3	8,2%
Bolnes	103	14,5	7,8%
Drievliet	131	18,5	9,6%
West	42	5,9	8,4%
Slikkerveer	166	23,4	8,9%
Oost	115	16,2	9,6%
Oostendam	11	1,6	8,3%
Donkersloot	3	0,4	14,3%
<b>Totaal</b>	<b>709</b>	<b>100</b>	<b>8,5%</b>

## Bijlage 6. Afkortingen

Tabel B6.1 Afkortingenlijst

Afkorting	
AOW	Algemene Ouderdomswet
BRP	Basisregistratie Personen
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
CPB	Centraal Planbureau
SDV	Schulddienstverlening
WIA	Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
Wsm	Wettelijk sociaal minimum
WSNP	Wet schuldsanering natuurlijke personen
WW	Werkloosheidswet